N°. 19. Donderdag 10 Mei 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Buitengewone Algemeene Vergadering op **Zaterdag den 19 Mei 1906** des avonds te **8 uren** in het gebouw, *Laan van Meerdervoort* 195.

Agenda:

Voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement, in verband met het aanvragen van rechtspersoonlijkheid.

Het Bestuur.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging,

op **Zaterdag 2 Juni** 1906 des namiddags 1½ **uur** in de groote Bovenzaal van de **„Vereeniging"**, *Schiekade* 181, Rotterdam.

Agenda:

1°. Mededeeling der werkzaamheden van het Bestuur in het afgeloopen jaar en van den toestand der Vereeniging (Jaarverslag).

2°. Rekening en verantwoording over het beheer van de geldmiddelen der Vereeniging.

3°. Verkiezing van *zeven* leden van het Hoofdbestuur. Behalve de vijf aan de beurt van aftreding zijnde leden: de heeren *Mr. H. Smeenge* (Amsterdam), *F. P. L. van Driel* (Breda), *J. L. Pierson* (Nijmegen), *Th. J. A. van Zijll de Jong* (Zutphen) en Mevrouw *A. van Hengst—Haus* (Apeldoorn), die allen herkiesbaar zijn, moet een plaatsvervanger gekozen worden voor den overleden ondervoorzitter, den heer *G. A. Scherer*, en voor Mr. *D. Fock*, thans Minister van Koloniën (de candidatenlijst zal in een der volgende nummers van dit blad worden bekend gemaakt).

4°. Benoeming eener Commissie van onderzoek der rekening en verantwoording van het Hoofdbestuur.

5°. Verslag van het beheer der obligatieleening en van de exploitatie van het gebouw, Laan van Meerdervoort 195, *'s-Gravenhage.*

6°. Voorstellen van het Hoofdbestuur, o. a. tot het aanbrengen van enkele wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk Reglement der Vereeniging. (Zie toelichting desbetreffende. Kol. Weekblad N°. 9 van 1 Maart 1906).

7°. Van de Afdeelingen ingekomen voorstellen. Tot heden kwam alleen het volgende van de Afdeeling Nijmegen in:

„Gelet op het gewicht van den werkkring der ook in de Afdeelingen ingestelde commissiën van opvoeding en onderwijs, acht »Nijmegen« het wenschelijk, dat van tijd tot tijd, in Indische bladen, het Indische publiek op het bestaan en de bedoeling dier commissiën opmerkzaam worde gemaakt.

Raadzaam wordt het geacht, dat deze bekendstelling geschiede door en van wege het Hoofdbestuur, met opgave van *alle* steden in Nederland, waar de Vereeniging dergelijke commissiën telt, met vermelding tevens van de adressen, waaraan repatrieerenden zich tijdig, vóór hun vertrek uit Indië, tot het verkrijgen van alle gewenschte inlichtingen, kunnen wenden.

De bedoeling is: niet alléén, aan Indische *leden* van »Oost en West« het bestaan dezer commissiën in herinnering te brengen, maar vooral ook aan het groote publiek, dat nog maar zoo weinig bekend is met het doel en streven der Vereeniging.

Evenzeens zou de Afdeeling ter sprake gebracht willen zien de vraag: of het niet mogelijk zou zijn een gesalarieerd propagandist aan te stellen, die door zijn bezielend woord zou weten te overtuigen en der Afdeelingen tal van nieuwe leden zou kunnen bezorgen zelfs hier en daar nieuwe Afdeelingen stichten?

Het voorbeeld is niet nieuw, adres aan het Alg. Nederlandsch Verbond, in welke vereeniging op deze wijze met voordeel gewerkt wordt."

Hoewel in de Algemeene Vergadering slechts de afgevaardigden der Afdeelingen recht tot stemmen hebben, zullen alle leden der Vereeniging er hartelijk welkom zijn, want juist aan algemeene, daadwerkelijke belangstelling heeft Oost en West de meeste behoefte. Natuurlijk wordt er in de eerste plaats gerekend op een talrijke opkomst der Rotterdamsche leden, maar, naar wij hopen, zullen er ook uit andere steden belangstellenden voor over willen komen.

B.

De **Tentoonstelling in Villa Boschoord**, Bezuidenhout 18, den Haag, heeft opgebracht:

Aan toegangsgelden gedurende 8½ dag		f 139.75
„ opbrengst thee en gebak		71.65
te zamen		f 211.40
Hiervan gaan af aan onkosten:		
Salaris bureaulist	f 17.—	
Drukwerk	10.—	
Aanplakker	1.50	
Vervoer enz. der kisten van Lt. Christoffel	30.50	
Bezorgloon	12.85	
Assurantie tegen brand en inbraak	26.—	
Loon timmerlieden	20.—	
Fooien	10.—	
Porto's	2.50	
te zamen		f 130.35
De netto-opbrengst is dus		f 81,05
terwijl het busje bevatte		10.—
te zamen		f 91.05

Er was nog bij ons in kas een bedrag van. . . f 116.37 zoodat wij de som van f 200 naar Indië hebben kunnen overmaken. Het is wel niet veel, doch wellicht geeft dit den stoot tot meer.

Hebben wij de vorige keer hier opgenomen, wat enkele der Haagsche bladen omtrent onze tentoonstelling schreven, het volgend artikeltje van den Haagschen Hoefijzer-correspondent in het *Alg. Hbl.* van 29 April, zal onzen lezers zeker ook belangstelling inboezemen:

De manège van de villa Boschoord, Bezuidenhout alhier, is tijdelijk in een tentoonstellingzaal herschapen, maar in een tentoonstellingszaal van zoo groote rust en waardigheid, dat men wel van een museumzaal zou kunnen spreken. Het bovenlicht en de goede afmetingen van deze ruimte werken zeker mede tot het geven van dien aangenamen indruk, maar hoofdzakelijk zal die teweeggebracht worden door de stille kleurenpracht (*en de smaakvolle plaatsing Red.*) van de ten toon gestelde kunstvoorwerpen.

Ten voordeele van de ongelukkigen op Madoera heeft de Vereeniging »Oost en West« hier een verzameling Indische batiks, weefsels, houtsnijwerk, matten, enz. bijeengebracht, die wel het mooiste geeft wat er op dit gebied hier in Den Haag aanwezig is. Particulieren hebben nl. deze verzameling aangevuld door voorwerpen uit hunne eigen collecties af te staan en ook de Koningin heeft die door hare inzending eenige mooie stukken rijker gemaakt. Een zwaar gebeeldhouwde houten doos, kist zou men wel haast kunnen zeggen, levert een schitterend bewijs van de vaardigheid der Indiërs in het houtsnijwerk: motieven hiervoor zijn aan den Boeroe-Boedoertempel ontleend, terwijl voor een andere, — geschenk van generaal Van Heutsz, door H. M. onder andere afgestaan —, tot versiering van deksel en zijwand der gouden mooie borst, hals en armsieraden der Atjehsche vrouwen gekozen zijn.

Er is nog veel meer houtsnijwerk uit Japara; men heeft er, bij gebrek aan het origineel, ook bij gezet een teekening gemaakt door de Inl. leerlingen, die te Batavia onderricht krijgen, van een enorm stuk snijwerk, eenige meters hoog en een geheelen kamerwand breed, reeds in 1870 door één man gesneden; het is aangekocht door de afdeeling van Oost en West te Batavia. De gebeeldhouwde kolommen van dit schutsel schijnen imposant en zwaar van uitvoering te zijn en het stuk wekte op de laatste tentoonsteliing van kunstnijverheid te Batavia dan ook eerbiedige bewondering.

Er is heel wat drijfwerk in koper, nieuw en oud; van het nieuwe trof ons voornamelijk een ovaal presenteerblad, dat mooi dof gehouden was; het oudere werk had zeer eigenaardige stukken; b.v. een theepot geheel van koper, waarvan de tuit door den bek van een eend en de rest van den theepot door het lijf van dit beest werd gevormd.

Verder vlechtwerk, sleutelmandjes en tafelmatjes; waaiers van uitgeslagen leer (de karbouwhuid), aardig bewerkte hoornen, eierlepeltjes; maar al dit soort werk is ook in den permanenten winkel van »Oost en West« Plaats 9, den Haag te zien.

Wat de eigenlijke waarde van de tentoonstelling vormt is het groote aantal van de meer dan prachtige batiks, hoofdzakelijk oudere. De eene prachtige lap hangt naast de andere, over en door elkaar; de kleuren gloeien stil dooreen, geen enkel stuk verliest, waarnaast en waartusschen het ook geplaatst is, iets van zijn eigen voornaamheid en waarde. Wij weten niet precies meer welke doeken uit Pekalongan, uit de Vorstenlanden of van elders zijn, wat doet het er ook toe. Elk stuk, warm, sober, streng en voornaam, is door een van die stille, geheimzinnige, donkere Javaansche vrouwen gemaakt, beteekend en bewast uur na uur, dag na dag, weken na maanden geverfd en weer gewast, langzaam met eindeloos geduld en zonder haast. Zóó voltooid, zonder tijdsbesef, krijgt het werk de zeldzame eigenwaarde, die voor ons ieder doek als 't ware tot een deel dier statige gesloten Oosterlingen zelf maakt. De oudere batiks, met hun vollen rijkdom van zuivere zware kleuren, zijn verreweg 't mooist. Dit is het sterkst eigene werk van de Javaansche, het onbeïnvloede, onbedorvene, alleen uit haar zelf voortgekomen werk. Te zorgen, dat de nieuwe, heden ten dage gemaakte batiks weer geïnspireerd worden op de vroegere, houdt nu velen, die warm gevoelen voor het weer opleven van dezen heerlijken handarbeid bezig, en aangezien op deze tentoonstelling wel het beste te zien is van wat er tot nu toe gemaakt werd, zijn er onder de nieuwe batiks ook inderdaad zeer mooie doeken.

Wat de statige schoonheid van de ten toongestelde batiks nog meer doet uitkomen, is de kwistigheid, waarmee men, half over en tusschen hen, de prachtige goudweefsels uit Atjeh heeft gehangen. Zoo krijgen de wanden die donkere, hartstochtelijke kleurenpracht.

Jammer genoeg kan niet langer dan tot 30 April hier geëxposeerd worden; vergissen wij ons niet, dan gaat veel van wat bijeengebracht is echter dezen zomer naar Amsterdam en kan men zich binnenkort in de zalen van het Suasso-Museum zelf overtuigen van de hoogte, waarop de Javaansche batik-techniek stond en staat.

III. Van de Afdeeling Utrecht:

Opgave van boekwerken, aanwezig in de Bibliotheek der Afdeeling:

1. Indische Gids 1902.
2. G. Dompers, *Sakinum*.
3. Otto Knaap. *Eenige jaren kunstleven te Batavia.*
4. Prof. P. J. Veth. *Java.*
5. S. Kalff. *Oost-Indisch Landjuweel.*
6. Boeka. *Pah-Troeno.*
7. Koloniaal Verslag van 1902. III *Curaçao.*
8. Catalogus van O.- en W.-Indisch vlechtwerk, weefselversiering en kaartweefsel.
9. J. A. Loeber Jr. *Het vlechtwerk in den Indischen Archipel.*
10. E. Haekel. *Uit Insulinde.*
11. *Koloniaal Verslag* van 1902. Ned.-Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
12. Dr. J. F. van Bemmelen en G. B. Hooijer. *Reisgids voor Ned. Indië.*
13. *Koloniaal Verslag* van 1902. Ned.-Indië Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.
14. Sie Anoe. *Een reisje van Salatiga naar Tebing Tinggi.*
15. *Met Sie Anoe naar Edi.*
16. A. Werumeus Buning. *In en om de Kampong.*
17. *Koloniaal Verslag* van 1903. Ned.-Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
18. *Koloniaal verslag* van 1903. Ned.-Indië. Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.
19. *Koloniaal Verslag* van 1904. Ned.-Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
20. *Koloniaal Verslag* van 1904. Ned.-Indië. Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.
21. *Koloniaal verslag* van 1905. Ned.-Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
22. *Koloniaal Verslag* van 1905. Ned.-Indië. Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.

IV. van Boeatan:

Herinnering aan de vergadering van Aandeelhouders op Dinsdag 15 Mei ten elf ure Plaats 9.

N.B. Hieronder worden afgedrukt 1°. de Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1904 en de Winst- en Verliesrekening over 1903/1904; 2°. de Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1905 en de Winst- en Verliesrekening over 1905.

Door een misverstand toch werd de eerstgenoemde Nota van Toelichting indertijd niet afgedrukt bij het (1e) Jaarverslag van Boeatan, waarbij zij behoorde.

Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1904 en de Winst- en Verliesrekening over 1903/1904; behoorend bij het 1e Jaarverslag.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP BOEATAN.

Bij de overlegging aan de Financieele Commissie, bedoeld bij art. 22 der Statuten, van zijne verantwoording over het eerste, onder ult. December 1904 afgesloten boekjaar, wenscht de Raad van Beheer de voornaamste cijfers der Balans en Winst- en Verliesrekening kortelijk toe te lichten.

In de eerste plaats stilstaande bij de, in de Winst- en Verlies-rekening tezamen gebrachte voordeelige saldi der verschillende rekeningen, wordt ter verklaring van het avans op:

Winkelgoederen hierbij een specificatie aangeboden, waarin voor elke der 10 rubrieken, waarin de goederen zijn gerangschikt, vermeld wordt het totaal der kosten van aanschaffing op de plaats van herkomst en dat der daarop speciaal drukkende ongelden als transport, invoerrechten en in sommige gevallen kosten die noodzakelijk gemaakt moesten worden om voorwerpen in verkoopbaren staat te brengen, tezamen alzoo den kostprijs uitmakende, waar tegenover gesteld worden de opbrengst van het verkochte en de getaxeerde balanswaarde van het nog voorhandene: het verschil tusschen de beide totalen, t.w. *f* 10.373.88 en *f* 11.917.38½ vormt de netto winst die op dit hoofd is afgeboekt met *f* 1543.50½, zijnde nagenoeg 15 pct. over het kostende.

De Interestrekening leverde eene bate op van *f* 529.91 verkregen door rentegevende uitzetting van het gedeelte van het kapitaal dat niet aanstonds in goederen kon worden belegd. Natuurlijk wordt het onbeschikt blijvende gedeelte steeds geringer en is dus te verwachten dat uit deze hoofde het volgende dienstjaar minder belangrijke baten zal afwerpen.

Met de Thee Exploitatie, welke afzonderlijk beheerd wordt is eene bate verkregen van bruto *f* 400, welke na afsluiting van het jaar is in ontvangst genomen; nadat daartegen het kostende van de daarvoor in gebruik zijnde Inventaris goederen op *f* 1.— na was afgeschreven, kon als netto winst saldo op dit hoofd *f* 229.92 worden geboekt.

Het onder het hoofd Beleggingen gekonstateerde voordeelig verschil van *f* 19.30 spruit voort uit den verkoop, naar gelang van behoefte aan kasmiddelen, van eenige schuldbrieven der Gemeente Rotterdam, tot eenigszins hoogeren koers dan dien waarvoor bedoelde stukken waren aangeschaft. De op die obligatiën verkregen rente is onder het hoofd Interestrekening verantwoord.

Het saldo der Commissie Rekening ad *f* 172.17 vormt het totaal der aan derden voor den verkoop van aan de Vennootschap in consignatie toevertrouwde goederen berekende Commissie en vereischt alzoo geene verdere toelichting.

Tegenover de voormelde baten ten gezamelijke bedrage van *f* 2494.86½ staan in de eerste plaats het nadeelig saldo der Onkostenrekening met *f* 5188.13½, waarin zoowel de algemeene bedrijfsonkosten, van Augustus 1903 af begrepen zijn, als de oprichtingskosten der Vennootschap en hetgeen voor de inrichting van den winkel en het bureau meer werd uitgegeven dan de op ult. December aangenomen waarde van den Inventaris. Eene in bizonderheden uitgewerkte specificatie van de ten laste van dit hoofd gedane uitgaven wordt onder de bijlagen aangetroffen.

Voorts is een bedrag van *f* 785.06½ afgeschreven als verlies op het hoofd Publicatien, dat belast is geworden met de kosten der uitgave van een tweetal boekjes over het Bamboe Ornament der Kajan Dajaks, en over het Indische Vlechtwerk, beide van de hand van den heer J. A. Loebèr Jr. waarvan het debiet tot dusver nog slechts gering is geweest, en waarop mede werd geboekt eene som van *f* 1000.— aan den heer Nieuwenkamp betaald als bijdrage tot de kosten eener door hem ter bestudeering der Indische kunstnijverheid ondernomen reis naar de Koloniën, waarvoor hij zich verbonden had een rapport ter publicatie te zullen inleveren. Ongelukkig heeft de heer N. zich door ziekte genoopt gezien de reis af te breken en herwaarts terug te keeren; wel is waar bestaat het voornemen om den tocht tegen het einde dezes jaars te hervatten en later alsnog een rapport in te dienen, doch bij de onzekerheid of, en wanneer dat zal worden ontvangen, vond de Raad geen vrijheid het geheel uitgegeven bedrag nog als eene bate op de balans te brengen. Eene juiste schatting van de aan het verstrekte voorschot toetekennen waarde even onmogelijk achtende als eene taxatie van den nog ten verkoop beschikbaren voorraad der boekjes, heeft de Raad gemeend wel te doen door de grootste helft van het debet saldo dezer rekening met bovengenoemd bedrag af te schrijven.

Ten slotte vertoont de Winst- en Verlies-rekening daarna alzoo een nadeelig saldo van *f* 3478.33½ dat op nieuwe rekening overgaat, of bijna 17½ pct. van het gestort kapitaal.

Ter toelichting van de cijfers der Balans zij het volgende nog aangeteekend.

Van het bij Diverse Correspondenten uitstaande bedrag ad tezamen *f* 3583.21½ wordt in eene bijlage de specificatie aangetroffen van het door of aan ieder verschuldigde saldo op ult. December, waarbij overigens niets valt op te merken.

Dat het boeksaldo der Winkelgoederen slechts *f* 6045.55 bedraagt terwijl in de zoceven reeds besproken specificatie de waarde van den voorraad met *f* 6173.06 voorkomt, vindt zijne verklaring in de omstandigheid dat van een paar reeds onder den voorraad opgenomen fakturen het kostende ad *f* 127.51 eerst in het nieuwe jaar werd verrekend. Daarom werd het in mindering van de taxatie gebracht. Overigens wordt omtrent die taxatie nog aangestipt, dat de aanwezige voorraad in de eerste helft van Januari minitieus werd opgenomen en de vermoedelijke koopwaarde, stuk voor stuk getaxeerd — de lijsten daarvan opgemaakt zijn ter inzage beschikbaar — van die geschatte verkoopwaarde werd daarna 60 pct. als de balanswaarde aangenomen, en de Raad durft het vertrouwen uitspreken dat mitsdien op hetgeen in 1905 verkocht wordt, een behoorlijk avans zal worden verkregen.

Van den Winkel- en bureau Inventaris, onder het hoofd Onkostenrekening met *f* 1500.— per Balans overgebracht, wordt eene specificatie met stuksgewijze waardeering onder de bijlagen aangetroffen. De genoteerde prijzen, vertegenwoordigen de waarde die, voor het gebruik, aan de voorwerpen mag worden toegekend. Uit den aard der zaak zouden ze daarvoor echter bezwaarlijk realiseerbaar blijken.

Het Balanscijfer der Thee Exploitatie ad *f* 401.— omvat het hiervoren reeds vermelde avans der exploitatie dat inmiddels reeds is afgedragen, benevens *f* 1.— voor de aanwezige inventarisgoederen.

Van het saldo door Diverse Debiteuren verschuldigd ad *f* 446.22½ wordt mede eene specificatie overgelegd; nagenoeg alle daarop voorkomende postjes zijn in de eerste maanden van 1905 vereffend.

Het op ult. December aanwezige Kassaldo ad *f* 754.09½ bestond uit *f* 416.52 onder den Thesaurier en *f* 337.57½ onder de Directrice in den Winkel berustend blijkens ter inzage beschikbare kasboeken.

Ter zake van de *f* 750.— onder het hoofd Publicatiën overgebracht moge verwezen worden naar het hiervoren omtrent de afschrijving op dat hoofd opgemerkte, en met betrekking tot het saldo der beleggingen is mede te deelen dat op 31 December aanwezig waren 5 obligatiën à *f* 1000.— der 3½ pct. leening van de Gemeente Rotterdam, waarvan 1 sedert verkocht werd blijkens verkoopnota van Scheurleer & Zoonen, terwijl 4 stuks door den Thesaurier aan de Commissie zullen worden vertoond. De balanswaarde is berekend naar den inkoopkoers van 97⅜ pct. ofschoon de beursnoteering iets hooger was, en nog is.

Onder de Crediteuren der Balans komt de Vereeniging Oost en West voor met *f* 550.— waarvoor aan haar bij de uitgifte der 5e en 6e Serie van aandeelen 11 stuks zullen zijn aftedragen, waarvoor door diversen nog na sluiting der lijsten werd ingeschreven, en welke voorzoover gewenscht, uit haren voorraad werden afgeleverd.

Het bedrag van *f* 112.42^5 door Mevr. N. van Zuylen—Tromp in het einde van het jaar voorgescho-

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

VI.

Den elfden dag mocht ik het hospitaal verlaten. Toch was ik nog zoo zwak, dat, toen ik mijn laarzen aantrok, het zweet bij mij uitbrak en ik na deze kolossale inspanning een vol kwartier moest uitrusten, vóór ik naar mijn hotel kon terugkeeren. Ofschoon ik mij al bitter weinig om de andere patienten bekommerd had, ondervond ik toch veel deelneming, die ik geenszins verwacht had. Dat nu juist de eerste tourist, die ooit aldaar was geweest, plotseling zou moeten sterven, zonder zijn landgenooten te hebben kunnen vertellen van het paradijs Atjeh vonden zij zeker al te treurig!

Drie dagen daarna verliet ik Koeta Radja bij het aanbreken van den dag — nog zoo bleek als een doek en zoo beverig als een juffershondje, maar ik zag wel in, dat ik in de stad bepaald weer zou instorten De regentijd was aangebroken, de hemel welfde zich somber over Sumatra en geregeld iederen middag kregen wij een stortbui, die de omgeving in een moeras veranderde. De groote Atjeh-rivier was buiten hare oevers getreden, ontzettende water-massa's stroomden de op palen gebouwde huizen door; in 't hotel stond het water 30 cm. hoog. De talrijke moerassen, die tusschen de stad en het strand lagen, maakten, dat het hier voor een herstellende een geheel onmogelijk verblijf was.

Uit Lam-Pong, de laatste post van den voormaligen gordel van Koeta Radja — op een uur afstands, werd iedere week een patrouille afgevaardigd, die eenige lastdieren naar Koeta Radja moest begeleiden. Ik sloot mij bij deze colonne van zeven infanteristen aan en wij verlieten de plaats te voet 's morgens om 9 uur. Drie Atjehers droegen mijn bagage op hun hoofd — want dat is de eenige manier, waarop de Atjehers iets mogen dragen — en marcheerden rechtstreeks naar het noorden, naar de zee toe. Wel voert een rechte weg, die slechts vijf uur langer duurt, over de bergen in rechte lijn naar Kroeng Radja, doch deze is zóó onbegaanbaar, dat men een halven cirkel langs de kust moet beschrijven en acht of negen uur moet loopen om zijn doel te bereiken. Dit zou voor de Inlanders kinderspel zijn en ook de beide Europeanen — een sergeant en een gewoon soldaat, die medeliepen, verklaarden, dat deze patrouille-gangen hen veel welkomer waren dan de verveling van een bivak, — maar voor mij zou het veel te vermoeiend geweest zijn.

Onderweg kwam ik te weten, dat deze beide mannen Duitschers waren. De jongste was zee-soldaat geweest, vóór hij hier in dienst kwam. Hij was nu al twee jaar op Atjeh en hoogst ontevreden, verklaarde, dat hij, als zijn vijf jaar om waren, weder naar huis wilde gaan, want er was geen discipline bij de troepen — een uiting, die ik er van verscheidene Duitsche onderofficieren hoorde. Het leven — beweerden zij — was wel aangenaam, men had bijna geen kazerne-dienst, de betaling behandeling en voeding waren uitstekend, maar de echte militaire geest was ver te zoeken, en bovendien hadden de Hollandsche soldaten zulke versleten uniformen, dat men zich als fatsoenlijke Duitschers bij hen niet thuis gevoelde.

De tweede Duitscher — de soldaat — was iemand, wiens zonden-register onmetelijk scheen en wiens gelaat bedekt was met tallooze litteekens van messteken. Hij had al twaalf jaar gediend en dus recht op pensioen, waarom hij dan ook voornemens was in Atjeh te blijven — in geen geval naar Duitschland terug te keeren, waar de grond hem onder de voeten zou branden. Een echte socialist, of nog beter gezegd: communist!

Na twee uren marcheerens door uitgestorven kampongs en veelal verlaten rijstvelden, komen wij aan het zeestrand. Hoe verrukkelijk! Hier heeft men althans wederom een dragelijke, reine, ziltige lucht. Met iederen stap voorwaarts gaat het beter en gevoel ik mij sterker worden. Het strand is sneeuwwit, breed en zanderig, er waait een zacht koeltje, de zon is gedeeltelijk achter de wolken schuil gegaan, zoodat zij niet zoo hinderlijk is, en men heeft het gevoel alsof men een heerlijken lentedag doormaakt! Een oceaan van licht, lucht en warmte! Sumatra is toch eenig!

Viermaal moeten wij breede rivieren en twaalfmaal kleine beekjes passeeren. Het water komt ons soms tot boven de knieën, maar na verloop van een kwartier is men weer droog gewaaid. Wij passeeren een rij kleine heuvels, waarover een weg loopt, en waar een compagnie infanterie gekampeerd is in een zeer primitief bivak. Daarna weder vier uren achtereen loopen, zonder een menschelijke ziel te zien, totdat wij een tweeden post aantreffen — twaalf soldaten met een sergeant, die hier opzicht houden over de wegwerkers — want eindelijk, na twee en dertig jaar, heeft men besloten Kroeng Radja door een steenweg met de hoofdstad te verbinden, ofschoon deze plaats reeds in 't jaar 1874 was veroverd en in 1886 tot garnizoensplaats werd ingericht. Heerlijke Hollandsche flegma!...

Hier rusten wij een half uur en gebruiken een en ander. Van achter de lichte bamboepalissade, die het bivak afsluit, schieten de manschappen bijna iederen avond op de herten, die van het strand afkomen. Achter het bivak liggen kleine weiden, en achter de heuvels strekken zich onmetelijke oerwouden uit, in hun prachtige majesteit!

ten, werd sedert reeds vereffend en het cijfer ad *f* 601.27 waarvoor Scheurleer & Zoonen als crediteuren voorkomen wordt gestaafd door hunne, onder de bijlagen opgenomen, met gelijkluidend saldo afgesloten rekening-courant.

Van den laatsten post eindelijk „Diverse Consignatarissen" ad *f* 607.22[5] wordt mede eene specificatie overgelegd aantoonende dat aan twaalf consigneerders gezamenlijk evengenoemd bedrag nog viel uit te keeren. Voor een goed deel zijn de vermelde sommen thans reeds afgedragen of wordt de beschikking daarover nog tegemoetgezien.

's-Gravenhage, 17 Maart 1905.

De Raad van Beheer,
G. E. V. L VAN ZUYLEN, Voorz.
A. H. G FOKKER, Thesaurier.
G. P. ROUFFAER, Secretaris.

Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1905 en de Winst- en Verlies-rekening over 1905; behoorend bij het 2e Jaarverslag.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP BOEATAN.

De Raad van Beheer heeft de eer hiernevens aan de Financieele Commissie, bedoeld bij artikel 22 der Statuten, de Balans, met Winst- en Verlies-rekening over het met ult. December 1905 afgesloten Tweede Boekjaar aan te bieden, vergezeld van diverse bijlagen, en daarbij ter toelichting het volgende op te merken.

In de Winst- en Verliesrekening wordt als winst op het hoofd Winkelgoederen een bedrag van *f* 1773.20½ verantwoord, waarvan nadere omschrijving wordt aangetroffen in bijlage A waarin achtereenvolgens, voor elke der 9 rubrieken, waarin de goederen zijn gerangschikt, vermeld worden de getaxeerde waarde van den voorraad bij aanvang van het boekjaar, de kosten van aanschaffing van, en der ongelden op de nieuwe aanvoeren (waarin tevens begrepen de uitgaven gedaan voor het beter verkoopbaar maken van sommige tot den ouden voorraad behoorende goederen), de totaalkosten, de opbrengst der verkoopen, het verschil tusschen een en ander of het boeksaldo, de taxatie der verkoopwaarde van de restanten met de daarnaar berekende balanswaarde en eindelijk de uit een en ander gekonstateerde winst. Evenals het vorige jaar werd als balanswaarde van den voorraad, aangenomen 60 pct. van de geschatte verkoopswaarde; vergelijking van de cijfers toont dat de voorraad nu ca. *f* 250.— hooger is dan bij den aanvang zoodat de verkoopen kunnen gezegd worden gelijken tred te hebben gehouden met de aanvoeren. De geboekte winst bedraagt ruim 25 pct. van het bedrag der verkoopen tegen 27 pct. in het eerste boekjaar; gerekend over het totaal kostende is zij ruim 15 pct. tegen bijna 15 pct. in het vorige jaar. Eene specificatie der facturen wordt als bijlage B aangeboden.

Door de Thee Exploitatie, die afzonderlijk beheerd wordt, is eene bate verkregen van *f* 500.— welke ditmaal, daar het vorige jaar de waarde van de daarvoor gebezigde Inventarisgoederen op *f* 1.— na geheel werd afgeschreven, ten volle als winst kon worden geboekt. Het vorig jaar bedroeg de „bruto" winst zonder bedoelde afschrijving *f* 400.— zoodat een vooruitgang van *f* 100.— kan worden gekonstateerd.

Aan Commissie over voor rekening van derden verkochte goederen kon *f* 257.46½ worden geboekt tegen *f* 172.17 in het voorgaande jaar. De omzet voor rekening van anderen beliep *f* 1237.79.

Uit den aard der zaak leverde de Interestrekening waardoor een bate van *f* 157.91 werd verkregen, minder op dan in het eerste boekjaar, wijl toen de tijdelijk ter rentewinning uitgezette gelden zooveel meer bedroegen en het kapitaal slechts geleidelijk in goederen en voorschotten werd omgezet.

Op de Beleggingen werd een klein voordeel, van *f* 24.99 behaald door het voordeelig koersverschil bij de realisatie van 2 verkochte obligatiën en bij de taxatie naar de beursnoteering op 31 Deceber van de in portefeuille gebleven 3 stukken.

Ten laste der Winst- en Verliesrekening hadden de volgende afschrijvingen plaats. Op het hoofd Publicatiën werd, daar in den loop van het jaar met den heer Nieuwenkamp eene regeling werd getroffen, waardoor *f* 500.— is terug ontvangen van de hem destijds ten behoeve van een rapport — dat hij door omstandigheden verhinderd werd samen te stellen — verstrekte vooruitbetaling, eene verdere afschrijving noodig, daar aan den nog onverkochten voorraad der uitgegeven brochures, voorzichtigheidshalve slechts eene nominale waarde van *f* 1.— kon worden toegekend. Dientengevolge toont de rekening een nadeelig saldo aan van *f* 246.70.

Het totaal bedrag der Onkostenrekening is ditmaal, met inbegrip eener verdere afschrijving op den Winkel- en Kantoor-Inventaris ad *f* 500.—, *f* 4253.80, tegenover *f* 5188.13½ in het vorige boekjaar. Eene specificatie wordt als bijlage C overgelegd.

Het eindresultaat is alzoo dat tegenover een totaal der winsten ad *f* 2713.57 staat een bedrag aan verliezen en afschrijvingen van *f* 4500.50, zoodat de Winst- en Verliesrekening een nadeelig saldo vertoont van *f* 1786.93 tegenover *f* 3478.33½ over het eerste boekjaar. Er is alzoo vooruitgang te konstateeren, maar bevredigende resultaten zullen eerst dan kunnen worden verkregen wanneer de omzet uitgebreid, en minstens verdubbeld zal zijn geworden. Om daartoe te kunnen geraken is uitbreiding der beschikbare middelen noodig, en werd in den loop van het jaar de uitgifte ondernomen van de 5e en 6e Serie van het maatschappelijk kapitaal.

Overgaande tot de toelichting der Balans wordt in de eerste plaats aangeteekend dat van de twee zooeven bedoelde Seriën ad *f* 10.000.— door diverse belangstellenden *f* 4715.— is bijeengebracht door inschrijving voor aandeelen en giften; voor het ontbrekende ad *f* 5285.— wordt verwacht dat de Regeering eenen post op de Indische Begrooting van 1907 zal uittrekken — van daar dat genoemd cijfer in de Balans voorkomt als „aandeelen in portefeuille". Van de inschrijvers voor aandeelen en giften waren op ultimo December nog *f* 525.— te ontvangen, waarvoor het hoofd Aandeelhouders dus belast bleef. Sedert is dat bedrag behoorlijk binnengekomen.

Aan de presidente waren einde December *f* 100.— ter hand gesteld ter overmaking aan correspondenten in Indië, waarvoor eerst in Januari jl. remise werd gemaakt, vandaar dat de rekening van Mevr. N. van Zuylen, die wegens voor H. Ed. verkochte goederen nog een kleinigheid te goed had, in de Balans als debitrice voorkomt.

De rekening Scheurleer & Zoonen wijst een tamelijk groot bedrag aan, doordat het meerendeel der stortingen voor de nieuwe aandeelen in de twee laatste maanden ontvangen werd, en op de daartegen voor tijdelijke belegging aangekochte 5 Obligatiën Rotterdam eerst in Januari gestort moest worden. De als bijlage D hierbij overgelegde rekening courant van genoemde heeren wijst een saldo aan van slechts *f* 5661.97½. Het verschil ontstaat, doordat een hun ter incasso gegeven assignatie eerst in 1906 door hen met *f* 239.78 te onzen voordeele werd geboekt.

Om zes uur 's avonds komen wij in Kroeng Radja aan. De kommandeerende officier, — een luitenant — woont hier al anderhalf jaar met zijn vrouw, om te sparen maar zoowel hij zelf als zijn vrouw en een tweejarig zoontje zien er met hun door koorts verwrongen gelaatstrekken uit als spoken. Maar natuurlijk, officieren, die zoodra zij de Militaire Academie verlaten hebben, zich haasten om te trouwen, en, zonder een cent kapitaal, van hun traktement moeten leven, zijn wel gedwongen de beste jaren van hun leven op een buitenpost door te brengen Dat is dan wel diep treurig, maar daaraan is niets te doen!

Kroeng Radja is een tamelijk groote kampong, omgeven door pepertuinen, en ligt aan een diep het land indringende bocht, waarin Maleische schepen komen om den peperoogst te vervoeren en deze varenslieden zijn zoo vijandig tegen de kolonisten, dat tot heden toe nog geen enkel Europeaan, behalve de soldaten, daar heeft kunnen wonen.

Men stelde een patrouille van zes bajonetten met een Inlandschen sergeant ter mijner beschikking, en den volgenden morgen reisden wij tijdig af om langs de kust verder door te marcheeren.

De kusten van Noord-Sumatra zijn over 't algemeen vlak en hebben weinig goede ankerplaatsen; zelfs daar, waar zich hooge bergen verheffen laten deze tusschen zich en de zee een breeder of smaller strand, gemiddeld 7 km. breed, dat vlak in zee uitloopt, zoodat zelfs kleine kuststoombooten op eenige mijlen afstand van het strand moeten ankeren. Daar, waar de kusten niet bewoond zijn, zooals in het district Pedië, waar niettemin een spoorweg doorheen loopt, zijn deze bedekt met ondoordringbare oerwouden, waarvan de uitloopers bijna tot aan zee reiken. Talrijke moerassen en lagunen strekken zich langs de oevers uit, en daar de rivieren en beken vrij hooge duinen tegen de zee hebben opgeworpen, komt noch de scherpe wind, noch het zachte zeekoeltje over de dichte muren der bosschen heen, zoodat de lagunen nooit droog worden. Daarin groeien dan ook een menigte lichtschuwe planten. Wegens de steeds nevelachtige, dampige en koortsverwekkende atmosfeer zijn deze streken alleen bewoonbaar voor olifanten, rhinocerossen, tijgers en buffels, terwijl de herten zich meer in het hoogland terugtrekken.

De expeditie, die ik langs de kusten wilde ondernemen, liet zich van 't begin af slecht aanzien.

De pas doorstane typhus had mijn zenuwgestel zéér aangegrepen, zoodat ik mij nog ellendig zwak gevoelde, en niet in staat was groote marschen te maken. Bovendien was het hoofd van mijn escorte een onbeduidende, Javaansche halfbloed. Hij was Europeaan, dat is te zeggen: zoo geel als een Chinees, een op Borneo geboren zoon van een Hollandschen onderofficier en eene Javaansche vrouw, uiterlijk een knappe kerel van twee en twintig jaren, doch zwak van karakter, onbeschaamd, en zonder een greintje eergevoel.

Wanneer ik hem met kracht omlaag duwde, zóó dat ik dacht, nu zal hij wel klein worden, misschien zal hij uit gekrenkt eergevoel zich ophangen of op mij schieten, — bleef hij onaandoenlijk, en na verloop van twee minuten, kwam hij weer vertrouwelijk lachend naar mij toe, ging naast mij zitten, haalde brutaal zonder vragen, een sigarette uit mijn kistje en verzocht mij om vuur! ....

Ook ditmaal was ik schaars van levensmiddelen voorzien, omdat ik gedacht had in het schoone Kroeng Radja, dat men mij als een tweede Koeta Radja had afgeschilderd, alles te kunnen inkoopen, maar deze plaats bleek niets dan een armoedige kampong te zijn, waarin men zelfs geen lucifers kon krijgen, daar er geen enkele winkel was en de cantine niets anders verschaft dan jenever en tabak.

De soldaten van mijn escorte waren infanteristen — geen marechausees — zij behoorden tot het garnizoensbataillon, en staan, op het punt van discipline, verre beneden de marechaussees, terwijl zij ook, wat marschvaardigheid betreft, volstrekt niet met deze vergeleken kunnen worden.

Chineesche koelies of Javaansche dwangarbeiders waren in Kroeng Radja niet te krijgen en daarom moest ik Atjehers medenemen. Drie gidsen, zeer brave kerels, gingen mede, en zoo togen wij op een warmen morgen op pad en passeerden in een grooten cirkel de bocht van Kroeng Radja, beklommen verscheidene bergruggen en liepen toen verder langs het zeestrand.

De pracht van dezen weg is niet te beschrijven! Hoe zou men een juist denkbeeld kunnen geven van die yl-fijne lucht, van die steile rotsen, waaruit kristalheldere bronnen vloeien, van dien frisschen, ziltigen zeewind en van die paradijsachtige weelderigheid van kleuren en lichtschakeeringen! — Men moet het zelf gezien en genoten hebben om er zich een voorstelling van te kunnen maken. Men wandelt weken achtereen als in een droom, in een roes van heerlijkheid! —

Op een grooten afstand zien wij aan den horizon de silhouette van een stoomboot, die de straat van Malakka invaart — ver, zeer ver, wellicht op dertig mijlen afstand — en wij loopen hier tusschen oerwoud en branding, zonder weg of steg te weten, steeds voort, terwijl daarginds een stuk vaderland, een stuk Europa voorbij glijdt en zeker geen enkele passagier droomt, dat daar aan den rand van de wildernis een landsman van uit de wildernis hen door den verrekijker staat te begluren. .... Dan krijgt men gedurende eenige minuten een kleinen aanval van heimwee en vraagt zich af: of men ooit weder Europa zal terugzien?

(*Wordt vervolgd.*)

Het saldo der Kassarekening stemt overeen met hetgeen volgens kasboek op ultimo December aanwezig was.

De Beleggingen bestonden uit 3 obligatiën 3½ pct. Gemeente Rotterdam ad *f* 1000.— nominaal, welke Uwe Commissie door den Thesaurier zullen worden vertoond. De beurswaarde daarvan was op 31

December à 97½ pct.	*f* 2925.—
plus 3 mnd rente à 3½ pct.	- 26.25
conform de balans	*f* 2951.25

Van het saldo der rekening Winkelgoederen wordt in de hiervoren reeds vermelde bijlage A eene rubrieksgewijze specificatie aangetroffen, terwijl de lijsten, bevattende de artikelsgewijze waardeering, ter inzage beschikbaar worden gehouden. Van dat der Onkostenrekening zijnde de getaxaarde waarde van den Winkelopstand en Kantoor-Inventaris, wordt als Bijlage E eene specificatie met stuksgewijze taxatie overgelegd, waarbij de waarde is aangenomen, die de voorwerxpen geacht worden voor het gebruik te hebben, al zou die bij verkoop in veiling er vermoedelijk niet voor kunnen verkregen worden. Zooals hiervoren vermeld, is hierop behalve de waarde van het nieuw aangekochte nog een bedrag van *f* 500.— afgeschreven.

Zooals in bijlage F is gespecificeerd waren diverse correspondenten in Indië, wegens hun voor goederen aankoop gemaakte remises *f* 2973.05 schuldig, terwijl anderen wegens geleverde goederen, nog *f* 911.01½ te goed hadden; het verschil tusschen beide bedragen ad *f* 2062.03½ is het in de balans vermelde debet van Diverse Correspondenten.

Evenzoo stelt het saldo ad *f* 824.53½ van Diverse Debiteuren het verschil voor tusschen de vorderingen op diversen ad *f* 992.76 en hetgeen daartegen aan diversen verschuldigd is ad *f* 168.22½, een en ander nader gespecificeerd in de nominatieve opgave als bijlage G hierbij overgelegd.

Ook van de bedragen, aan verschillende Consignatarissen toekomende ad *f* 426.42½, en door enkele andere verschuldigd ad *f* 50.70 wordt als bijlage H eene nominatieve lijst aangeboden waarvan het saldo in de creditzijde der Balans wordt aangetroffen.

Het saldo waarmede de Winst- en Verliesrekening eindelijk in de Balans paraisseert, is samengesteld uit:

het verlies van het eerste boekjaar ad	*f* 3478.33½
en dat van het tweede boekjaar ad .	„ 1786.93
te zamen uitmakende	*f* 5265.26½

of ruim 26 pct. van het oorspronkelijk uitgegeven kapitaal.

Tot het geven van verdere mondelinge toelichtingen stelt zich onze Thesaurier gaarne beschikbaar.

's-Gravenhage, 13 Maart 1906.

De Raad van Beheer,
N. VAN ZUYLEN—TROMP,
waarn. Voorzitster.
FOKKER, Thesaurier.
G. P. ROUFFAER, Secretaris.

Pers-kroniek.

Inhoud: De a.s. expeditie naar Bali beoordeeld en besproken door het Vaderland en het Algemeen Handelsblad. — Hoe ons koloniaal beheer in den vreemde in opspraak komt? Een stukje over den hongersnood op Madoera in de Hamburger Nachrichten. — »Creusesol« in het Nationaal Weekblad over het nut van een Indisch platenboek ten behoeve van a.s. Indischgasten. — Opmerkingen van Washington Irving over kolonisatie: voorbeelden van de manier zooals men het niet moet doen.

Het bericht van den indischen correspondent van het *Handelsblad*, dat 3 bataljons zijn aangewezen om in de volgende maand naar Bali te vertrekken m. a. w. dat tot een expeditie naar Bali is besloten, heeft in de Nederlandsche pers met uitzondering van het *Volk* algemeene goedkeuring verworven.

»Nooit, schrijft het *Vaderland*, zal van deze expeditie kunnen worden gezegd, dat zij lichtvaardig werd gezonden; zoo ooit, dan is hier groote lankmoedigheid betracht. Daarvoor trouwens stond de aanwezigheid van den Raad van Indië, F. A. Liefrinck, te Batavia, borg. Zoo iemand, dan kent, dat is: waardeert hij de Baliërs; zoo iemand, dan zou hij hen voor de ellende van den oorlog willen vrijwaren. De Indische Regeering heeft door zijn zending naar Bali getoond zijn inzichten te deelen; alles is in het werk gesteld om geweld te voorkomen. Het is gebleken, zoo ging het niet langer, er blijft maar één middel over: de oorlog.

In den laatsten tijd trouwens was reeds een officier van den generalen staf, de kapitein S. H. Schutstal van Woudenberg, naar Bali gezonden, om daar met den assistent-resident H. J. E. T. Schwartz, die aan het hoofd staat van het bureau van Inlandsche Zaken, overleg te plegen over de wijze, waarop de expeditionaire troepen zullen handelen. De door genoemden ambtenaar gedurende 9 jaren verzamelde gegevens en de door hem vervaardigde kaarten zullen den bevelhebber der expeditie volledig kunnen inlichten over het terrein, waarin zal moeten worden gegageerd en over de politieke verhouding in en om Badoeng.«

En wat het naaste doel van de expeditie zal moeten zijn wordt in het kort aldus door het blad aangegeven:

»Badoeng moet worden gedwongen zich te schikken naar den wil van de Indische Regeering; het verzet van Badoengs bestuur moet worden gebroken.

Om twee redenen. In de eerste plaats, om voor altijd een einde te maken aan den strandroof, die op de Badoengsche kusten steeds weder plaats heeft, en aan het terechtstellen van Gouvernementsonderdanen, die handel drijven in dat rijkje en dienen te worden uitgeleverd, zoo zij strafbare feiten plegen.

In de tweede plaats om te voorkomen, dat Badoengs verzet ook de vorsten van Tabanan, Kloengkoeng en Bangli aanleiding zoude geven een onvriendelijke of vijandige houding tegenover het Gouvernement van N.-I. aan te nemen.

Voor dit laatste vermoeden bestaat alle grond, nu bleek, hoe door 250 lieden van Bangli een inval is gedaan in het onder onze suzereiniteit staande Karang Asem.

De teerling is geworpen.

Drie bataljons zullen den vorst van Badoeng tot rede moeten brengen."

In een volgend nummer komt het *Vaderland*, dat in dezen zeker wel speciaal deskundig mag geacht worden, uitvoeriger op de a. s. expeditie terug. Het geeft daarbij een kort historisch exposé van de toestanden op Bali en zet uiteen hoe wij langzamerhand tot de bedenkelijke verhouding gekomen zijn, welke nu de expeditie noodzakelijk maakt. Zeer optimistisch wordt geoordeeld over land en volk dat bij welslagen der onderneming dan onder ons bestuur zal komen.

»Het land is dicht bevolkt en men kan zeggen van de eene desa de andere binnen te gaan, ofschoon ook veelal de dorpen door sawahcomplexen zijn gescheiden.

Zij vormen lange straten van kleimuren, waartusschen niet zelden de waterleiding stroomt, die tevens als weg dienst doet. De muren zijn meestal ter manshoogte, soms ook hooger, doch onze soldaten dienen er wel rekening mede te houden, dat de muur vaak op een verhoogd erf is opgetrokken, zoodat men 1 à 2 meter boven den beganen weg aan den buitenkant eerst een bres kan maken; lager zou dat onmogelijk zijn, wijl men dan niet in den muur, maar in den bodem van het erf zou werken, wat nuttelooze arbeid is".

Op de vraag of de expeditie wel voldoende macht zal kunnen ontwikkelen om reeds dadelijk het beoogde doel te bereiken — de groote quaestie bij alle indische oorlogen en expeditiën — antwoordt het blad bevestigend. 3 Bataljons acht het *Vaderland* voldoende om Badoeng tot reden te brengen.

***

Ook het *Algemeen Handelsblad* toont zich met de voorgenomen expeditie ingenomen.

Nu alle pogingen om langs vredelievenden weg tot een schikking te komen zijn mislukt, schiet er niets anders over dan den radja's de kracht onzer wapenen te doen gevoelen. »Er is, zegt het blad, wel hoop dat de strijd niet zwaar zal zijn. Verreweg het grootste gedeelte van Bali is gouvernementsgebied, en de bevolking weet dat zij het daar beter heeft dan onder het bestuur der eigen vorsten.

De heer Liefrinck, beter dan iemand met Balische toestanden bekend, thans lid in den Raad van Nederlandsch-Indië betoogde reeds jaren geleden hoe ellendig de toestanden zijn in de vorstenrijken. De radja's achten de bemoeienis met bestuurszaken beneden hunne waardigheid, laten haar derhalve aan anderen over: zoeken in wreedheid en in folterende straffen het middel om zich staande te houden, en men kan naar waarheid spreken van een stelsel van afpersing door hen en hunne ondergeschikte hoofden in ruime mate in toepassing gebracht. Telkens en telkens voeren zij oorlogen onder elkander, soms gaan er dientengevolge tijdelijk of voor goed rijkjes te niet, zooals in 1886 met Gianjar, in 1891 met Mengwi het geval was...

Het zal dus voor de bevolking een zegen zijn wanneer wij, door de omstandigheden daartoe gedwongen, op geheel Bali ons gezag kunnen doen gelden, het zij op »Gouvernementsgebied«, als in Boeleleng en Djembrana, hetzij door tusschenkomst van »stedehouders«, gemachtigden, als in Karang Asem en Gianjar. En de bevolking is zich daarvan wel reeds bewust: heeft zich de handel van Bali niet naar ons gebied verplaatst omdat hij daar meer veiligheid en bescherming vindt, — komen er niet jaarlijks onderdanen uit de vorstenrijken zich vestigen onder ons gezag, omdat zij de willekeur en onderdrukking moede zijn?

En... de ervaring leert dat de Baliërs, eenmaal onder ons gezag geplaatst, trouwe onderdanen zijn Dat is gebleken, zoowel op het gouvernementsgebied op Bali, als op Lombok; daar worden voortdurend orde en rust zonder bezwaar gehandhaafd, ofschoon er zich *geen enkel* soldaat bevindt.

Al betreuren wij dus de offers, welke de aanstaande expeditie zal eischen, — wij kunnen gerust verklaren dat zij niet te vergeefs zullen worden gebracht. De expeditie zal, in hare gevolgen, de geheele bevolking van Bali in ruime mate ten goede komen, haar rust en welvaart schenken. Wij hebben dus nu slechts den wensch uit te spreken dat die offers gering zullen blijken te zijn«.

***

Onderstaand stukje vonden wij in de »*Hamburger Nachrichten*« van 4 Mei jl:

Fieberepidemi auf Madura.

»Auf der Insel Madura sind innerhalb zwei Monaten 5000 Menschen am Fieber gestroben. Also während die Welt sich über Courrières, Vesuv und San Francisco entsetzte, sind im Malayischen Archipel dreimal soviel Menschen gestorben als bei jenen Unglücksfällen zusammen. Gestorben, ohne dasz ein Hahn danach krähte, — und hätte ein indisches Blatt das Entsetzliche nicht gemeldet, so wüszte man es heute noch nicht. Die Behörden haben offenbar alles getan, um die Sache geheim zu halten So eifrig wir immer die indischen Beamten verteidigten — dies musz gesagt werden. Das »Bataviaasch Nieuwsblad« brachte die erschütternden Vorkommnisse ans Licht. Im Januar und Februar wurden im Bezirk Sepulu 1100 Tote aufgegeben. Die höheren Behörden lieszen darauf untersuchen und es stellte sich heraus, dass die örtlichen Beambten in weitgehendem Masse die Statistiken gefälscht hatten: es wurden über 5000 Tote gezählt. Madura liegt sosusagen neben Java, fast im Bannkreis der zweitgröszten Stadt, Surabaja. Es hat auf 4570 Quadratkilometern 1½ Millionen Bewohner und gehört als Resdentschaft zu Java. In diefer unmittelbaren Nähe der hochkultivierten Gegend sind die Eingeborenen zu Hunderten gestorben, ohne dasz die verschiedenen Beamten ihre Vorgesetsten unterrichteten, damit hilfe aus Surabaja geschafft werden konnte. Hülfe und Verpflegung fehlten fast ganz, und nach dem „Surabajaschen Handelsblatt" herrschte direct Hungersnot; auch dies wurde nicht berichtet. Auch die anderen indischen Blätter machen die Beamten verantwortlich für den Umfang des Unheils.« —

De heer Grapperhaus heeft hierover een ingezonden stuk toegezegd. In afwachting van zijn mededeelingen willen wij wel zeggen dat het ons getroffen heeft hoe kalm de publieke opinie in Nederland de openbaarmaking van deze werkelijk ongebonden staat van zaken op Madura heeft ontvangen. Wij laten nu nog daar het rekensommetje van het aantal »slachtoffers«: Vesuvius, Courrières en San Francisco nog niet zooveel als door den hongersnood op Madura alleen. Al waren het er niet 5000 maar 1000, dan zou het nog erg genoeg zijn. Maar het feit, dat een resident ook nog maar één dag gehandhaafd wordt als zulke zaken bekend worden over zijn bestuur, is wel teekenend voor de kalme wijze waarop dergelijke gebeurtenissen worden opgenomen. Men moet zeer zeker uiterst voorzichtig zijn met maar dadelijk geloof te schenken aan sensationeele berichten welke in de Indische dagbladen worden opgenomen. Niet omdat de Indische pers er op uit zou zijn opzettelijk het publiek te misleiden, maar zij is op een behoorlijk ingerichten inlichtingen dienst nog te slecht geoutilieerd. Maar hier zijn de feiten door de Indische pers aan het daglicht gebracht, in zooverre ambtelijk bevestigd, dat onmiddellijk door den Gouverneur-Generaal maatregelen zijn genomen om in den eersten nood te voorzien. Maar dan vragen wij ons toch af: hoe is het mogelijk, dat niet dadelijk tegelijk met het zenden van doctoren en levensmiddelen, ook niet de resident, die van niets op de hoogte scheen, naar Buitenzorg ter verantwoording is opgeroepen?

***

Creusesol, de bekende schrijver van vele voortreffelijke schetsjes uit het indische leven, vereert het nieuwe orgaan: »*Nationaal Weekblad*« met een wekelijksche bijdrage. Ditmaal heeft hij het over de verkeerde voorstellingen, welke men hier te lande maar al te zeer en al te dikwijls over Indië koestert. Om de kinderen reeds vroeg een betere en meer juiste voorstelling van het indische leven te geven zou hij willen dat er een indisch prentenboek werd gemaakt waaruit de onderwijzer, de vader of moeder het kind kon laten *zien*, hoe het er in werkelijkheid in Indië uitziet.

»Ik weet het wel schrijft hij, en 't doet mij pleizier het feit te kunnen boekstaven: Er bestaan ten dienste zelfs van het lager onderwijs, platen, Indische gezichten en tafereelen voorstellende. Artistiek uitgevoerd vind ik ze niet, en ik geloof, dat niemand dat doet. In mijn oog vertoonen de menschelijke figuren al heel weinig zuiver de typische gelaatsuitdrukking van den Inlander. De kleuren zijn beslist niet die van het Indisch landschap, noch wanneer dat zich baadt in fonkelenden zonneschijn, noch wanneer de stralen van het Oog van den Dag daarop nederzijgen door het hoog hangend wolkenfloers, als het uitspansel bedekt is. Doch op gezag van een schilder, wil ik wel aannemen, dat met juist weergegeven kleuren, in ons Noordelijk daglicht, de platen te onwaarschijnlijk zouden gelijken om begrepen te worden. Ik zou dan ook voor geen geld ter wereld iets willen afdoen op de verdiensten van ontwerper en vervaardiger. De voortbrengselen hunner vereenigde werkzaamheid zijn althans duidelijk. Elke bijzonderheid, die de aandacht van den leerling moet trekken springt bijna vanzelf in 't oog. En dat is veel, bijna alles waard.

Maar.... maar zij laten het kind wèl begrijpen de *Inlandsche*, niet de *Blanda* wereld, die het misschien eenmaal zal aanschouwen. En 't is dan toch deze laatste voornamelijk niet die eerste, waarin het dan zal verkeeren en een levensdoel hebben.

Aan zulk een in 't algemeen bestaande onvolledigheid van leermiddelen bij het aanschouwings-onderwijs betreffende Indië schrijf ik toe de verkeerde voorstelling van het Indische leven, die bijna ieder Jongmensch van Goeden Huize heeft, als hij »naar de Oost wil.«

Hoe nu aan zoo'n platenboek te komen? De man met een oog voor de praktijk meent nu er iets op gevonden te hebben. De »reclame« moet 't hem leveren.

»In dezen tijd vau reclameplaatjes, zegt Creusesol, waarin de grootste cacaofirma in Nederland het nuttig werk doet der verspreiding van vogel-afbeeldingen, denk ik wel eens: Zou 't niet iets wezen voor een paar ondernemende uitgevers, een hier en een in Indië, om zich te verstaan met houders van magazijnen waar Indische uitrustingen worden vervaardigd, tot het samenstellen van een Indisch-Europeesch album? Een album betrekking hebbende op het Indisch-Europeesch leven.

Een reclame-albam? Wel ja, waarom niet? Het ding kan toch kunstwaarde bezitten, evengoed, al is het dan niet even veel, als een Rembrandt-album. 't Debiet acht ik verzekerd op grond der herhaaldelijke aanschouwing van 't getob van aspirant-oudgasten om hun uitrusting goed en goedkoop in orde te krijgen. Practisch nut zou zoo'n album stellig bezitten. en vooral de mailreizigers zouden zoo dankbaar wezen als het in ieders handen kwam! 't Zou hen behoeden voor den aanblik van dat

gruweltype van Hollandsch Jongmensch van Goeden Huize, dat zijn beetje goede manieren in 't Kanaal van Suez overboord gooit — dat zich veroorlooft op een luierstoel op het dek de ongegeneerde houding aantenemen van den kruier slapende op een park-bank — dat gelooft, dat met het aantrekken eener luchtige kleeding, het afleggen van beschaafde omgangsvormen gepaard mag gaan en dat gedost in verfrommeld négligé van nachtbroek-en-kabaja, beproeft in vertrouwelijk gesprek te komen met het »handschoentje« ingekwartierd in de hut naast hem.«

Stelt »Creusesol« zich hier wel niet een beetje al te veel voor van het effect en het nut van dit platenboekje?

»Vetrouwelijke gesprekken« met »handschoentjes« b.v. zullen aan boord altijd wel blijven voorkomen. Trouwens dat hangt in de eerste plaats ook af van den smaak en de gevoelens van het »handschoentje« en daarin zullen hoogst waarschijnlijk tot in lengte van dagen geen platenboekjes eenige verandering in kunnen brengen. Tenzij misschien in het boekje een afschrikwekkende voorstelling van dergelijke »vertrouwelijke gesprekken« werd gegeven. En dan nog. . . . . ?

* *
*

In het *Nationaal Weekblad* komen eenige losse opmerkingen van Washington Irving voor over »kolonisatie«, opmerkingen die wij, hoewel zij eigenlijk niet in deze rubriek thuis behooren, toch hieronder laten volgen. Zij hebben wel betrekking op Amerika en de Indianen, maar ook elders zou men voor een toepassing misschien wel analoge gevallen kunnen vinden.

»Kolonisatie is een slimme poging om door vreedzame manoeuvres en draaierijen der regeering die voordeelen te verkrijgen, waarvoor een natie anders geweld van wapenen had moeten gebruiken; zoo ongeveer als een struikroover die gewetensbezwaren krijgt, zich betert en een vreedzaam en prijzenswaardig burger wordt, die zich tevreden stelt met zich van de bezittingen zijner buren meester te maken door bedreiging, waar hij zich die vroeger door openlijke gewelddadigheid zou hebben toegeëigend.

Menschen, die de zaak niet juist (!) inzien, beweren, dat de kolonisten de inboorlingen wegjagen, dat zij den Roodhuid van zijn jachtvelden hebben verdreven, zijn weiden gestolen en zijn bezittingen weggeroofd hebben; zij geven daarbij een volledig stel wijze en moreele redenen voor een dergelijke handelwijze.

Onder den dekmantel van een voorgewende verdediging vonden wij hier een volledige onthulling van de gewetenlooze manier, waarop de Europeesche overweldiger, het land stal en de onbeschaamde argumenten, die hij ter verdediging aanvoerde. De vraag was:

»Welk recht hadden de eerste ontdekkers van Amerika, om daar te landen en het land in bezit te nemen, zonder eerst toestemming te vragen aan de bewoners, of hun een behoorlijke vergoeding voor hun grondbezit toe te kennen? . . . . Wat hun het eerste recht gaf was het feit der *Ontdekking*. Want daar het geheele menschdom een gelijk recht heeft op alles wat tot dusverre nog geen eigenaar heeft gevonden, wordt iedere natie, die een onbewoond land ontdekt en het in bezit neemt, beschouwd als tot den eigendom en het onbetwistbaar beheer daarvan gerechtigd te zijn". Voorts moet er natuurlijk bewezen worden, dat Amerika geheel onbewoond was door den mensch.

»Dit punt scheen eerst wel eenige moeilijkheid te zullen opleveren, want het is een wèlbekend feit, dat dit werelddeel sterk bevolkt was met een zeker soort dieren, dat rechtop op twee voeten liep, en wier uiterlijk op het menschelijk gelaat geleek, die zekere onverstaanbare klanken uitstootten, die veel op taal geleken — om kort te gaan, die een wonderbare gelijkenis met menschelijke wezens vertoonden. Maar de ijverige en verlichte geestelijken, die de ontdekkers vergezelden ter verspreiding van het Koninkrijk der Hemelen.... brachten spoedig allen twijfel op dit punt tot zwijgen, tot groote voldoening van alle christelijke zeereizigers en ontdekkers. Zij bewezen ten duidelijkste — en daar geen Indiaansche schrijver aan de andere zijde zijn stem verhief, werd het feit als eenstemmig beschouwd — dat de voornoemde twee-beenige diersoort slechts een soort van menscheneters, van verfoeilijke monsters was, en velen onder hen reuzen; welke laatste soort vagebonden sinds de dagen van Gog, Magog en Goliath vogelvrij verklaard zijn en noch in de geschiedenis, noch van de ridderschap, noch in de zangen der dichters genade hebben gevonden. Daar het op die manier voldoende bewezen was, dat zij van een »lagen en verdierlijkten aard, mijlen beneden het menschelijke« waren, was het den vromen overweldigers duidelijk, dat de inboorlingen, wel verre van eigendommen in bezit te kunnen hebben, zelfs geen recht op personeele vrijheid hadden; en zij dus als niet meer als de wilde dieren in het woud, als deze óf tot onderwerping gebracht of uitgeroeid moesten worden"

Een verder recht was dat, verkregen door de *Cultuur*. »Wel is waar voerden de wilden aan, dat zij alles uit het land haalden, wat zij voor hunne eenvoudige behoeften noodig hadden". Maar dat bewees »alleen hoe weinig zij de zegeningen om hen heen waard waren; dat zij niet meer behoeften hadden was zooveel te meer een bewijs, dat zij wilden waren. Het zijn juist het aantal en de omvang zijner begeerten, die den mensch van het dier onderscheiden."

Voorts was het in naam der *Beschaving* zelf, dat men den Indianen het land ontnam, want —

»Niet alleen ontbrak het dezen ongelukkigen schepselen aan de gemakken des levens, maar, wat erger was, zij waren op een beklagenswaardige en allerongelukkigste wijze blind voor de ellende van hun toestand. Maar zoo gauw de menschlievende bewoners van Europa hun treurigen toestand aanschouwden, togen zij dadelijk aan het werk, om er verbetering en vooruitgang in te brengen. Zij voerden rum, jenever en brandewijn en de andere genietingen des levens onder hen in; eveneens maakte zij hen bekend met de duizend en één geneesmiddelen ter verlichting en genezing van de meest ingekankerde kwalen; en opdat zij wèl het voordeel dezer geneesmiddelen zouden begrijpen en de vertroosting er van zouden kunnen genieten, voerden zij eerst de ziekten in, die er door genezen moesten worden".

Maar, natuurlijk was de invoering van het Christendom het belangrijkste van al.

»Weliswaar waren de inboorlingen dieven, noch bedriegers. Zij waren matig in eten en drinken, hadden zelfbeheersching en waren getrouw aan hun eens gegeven woord, maar, al handelden zij uit gewoonte goed, dat had niets te beteekenen, zoolang zij het niet volgens voorschrift deden. Daarom deden de nieuwaangekomenen alles wat in hun vermogen was om hen over te halen tot het ware geloof — behalve het geven van een goed voorbeeld."

Ten laatste kwam het recht door *Uitroeiing of Buskruit*. Dat was het meest afdoende van alles, en het is niet noodig er langer bij stil te staan. »Op die manier, hadden de waardige Europeesche luidjes, die Amerika het eerst ontdekten het volste recht op den grond, maar eveneens op den eeuwigen dank van die ongeloovige wilden, dat zij van verre gekomen waren, zooveel gevaren ter zee en te land doorstaan hadden en zich zoo onverpoosd moeite hadden gegeven met geen ander doel dan om verbetering te brengen in den ellendigen, onbeschaafden en heidenschen toestand dier wilden; dank, omdat zij hen met de geneugten des levens hadden doen kennis maken; omdat zij het licht des geloofs over hen hadden doen opgaan; en ten laatste, omdat zij hen ten spoedigste uit de wereld hadden geholpen, om de belooning voor dat geloof deelachtig te worden!"

Uit de Oost-Indische Mail.

Het ontwakend China. In de *Straits Times* komt, blijkens een correspondentie in 't *Bat. Nbl.* van 4 April, een mededeeling voor, die, de meer dan eens ook door laatstgenoemd blad geuite vrees rechtvaardigt, dat Ned.-Indië in politieke moeielijkheden zal kunnen komen met het ontwakend volksbewustzijn in China.

De wijze, waarop een chineesche onderwijs-inspecteur zich onlangs bij het bestuur introduceerde en zich van alle regeeringsinstellingen op de hoogte stelde, deed het vermoeden rijzen, dat hij een officieel persoon zou wezen. Naar aanleiding daarvan vroeg het blad, zooals onze lezers zich nog wel zullen herinneren: of de regeering zich wel voldoende op de hoogte hield van de chineesche volksbeweging? En thans is deze vraag te meer gerechtvaardigd, nu er bericht wordt *dat een chineesche regeeringscommissaris, de heer Tjan Tjing Heoen, in October naar Java zal komen*, met het doel inlichtingen in te winnen omtrent de politieke verhoudingen in Ned.-Indië en zich op de hoogte te stellen van de industrieele ontwikkeling van onze koloniën, in het bizonder die van den mijnbouw. Hij zal vergezeld worden van verscheidene aanzienlijke ambtenaren, die de speciale opdracht zullen krijgen stappen te doen tot het vestigen van *Chineesche consulaten* te Batavia, Soerabaja en Makassar.

Het *Bat. Nbl.* meldt dat dr. Lim Boen Keng Java binnenkort met een tweede bezoek komt vereeren. Hij stelt zeer veel belang in de ontwikkeling van 't onderwijs onder de Chineezen en wenscht hiervan nog beter op de hoogte te komen.

In het *Weekblad voor Indië* van 8 April jl. schrijft *Carlo* de volgende aardige persiflage op het **Ned.-Ind. drukpers-reglement:**

> Het paradijs der journalisten is China. Alles, wat men wil, wordt er gedrukt: er heerscht volkomen vrijheid van drukpers! Er is geen enkele beperkingswet, zelfs niet in geval van smaadschrift. Eén uitzondering is er echter. Wanneer men in zekere termen over de keizerlijke familie spreekt, staat dat gelijk met vadermoord; de schuldige — zelfs al is hij journalist — wordt in een kuip met kokende olie geworpen!

Er zal nu van Insulinde uit een Regeerings-commissaris naar China worden gezonden om het stelsel te bestudeeren. Naar ik hoor zijn de autoriteiten niet ongenegen om hier eens eene proef te nemen. Alleen, daar er in Indië geene keizerlijke familie is, zal deze in het concept-ontwerp van wet worden vervangen door de woorden: Openbare Ambtenaren. Wie dus voortaan iets krenkends van een openbaar ambtenaar zegt, zal gestraft worden als een vadermoorder en gelijk een oliebol worden gepiept.

Hoewel de straf wreed is, ligt in het principe niets onbillijks. Ambtenaren *zijn* de vaders hunner onderge-schikten, ik bedoel der ingezetenen, soms in meer dan één opzicht. . . .

Torenwachter komt in de *Javabode* van 4 April wederom een steentje aandragen tot het zich langzamerhand baanbrekend idée, warm voorgestaan door vele jonge zeeofficieren, doch afstuitende vooral op conservatisme bij de ouderen, dat in plaats van zg. groote schepen een vloot van **torpedojagers** voor Ned. Indië van veel meer nut kon zijn.

Sabang van Engelsche zijde geroemd. Meende vroeger de *Straits Times* dat de toekomst van Sabang, qua haven, nihil was en dat Singapore van haar jongere Hollandsche zuster in 't minst geen mededinging zou hebben te wachten, volgens de *Javabode* van 10 April jl. wordt thans in een hoofdartikel van hetzelfde blad precies het tegenovergestelde beweerd en de haven van Sabang een zeer opmerkelijk voorbeeld van flinke Hollandsche ondernemingsgeest in 't Oosten genoemd. Weinige jaren geleden werd Sabang door een der kopstukken van den Singapoerschen handel beschreven als: *»two penny-ha' penny place«*, hij verwierp met minachting het denkbeeld, dat Sabang nog eens op scheepvaartgebied en als kolenstation de mededingster zou kunnen worden van Singapore. Er is toch een tijd geweest, dat hetzelfde sobriquet op Singapore van toepassing was, welks toeneming in populariteit in hoofdzaak het gevolg is geweest van de uitnemende geografische ligging en de gemakkelijke dokgelegenheid in de haven. Dank zij deze voordeelen, is Singapore's positie als scheepscentrum thans onaantastbaar. Mededinging is slechts mogelijk, wanneer elders dezelfde voordeelen werden gevonden.

Manilla, ondanks de verbetering van haar havenwerken, levert geen gevaar op, doch wel de hollandsche havens, van welke scherpe concurrentie is te duchten; Sabang is er het voorbeeld van.

Het blad wijst dan op de inrichting voor het gemakkelijk en spoedig innemen van kolen; waar men te Singapore 500 koelies noodig heeft, doet men het te Sabang met 20 of 30 in denzelfden tijd af. Sabang heeft niet de natuurlijke voordeelen, die Singapore bezit, doch in dit gebrek is zooveel mogelijk langs kunstmatigen weg voorzien. Als Sabang in tien jaren tijd reeds zoo enorm is vooruitgegaan, wat zal men dan in twintig jaren kunnen verwachten? Is de mogelijkheid uitgesloten, dat op het tijdstip, dat wij met onze nieuwe werven en dokgelegenheid zijn gereed gekomen, deze hollandsche haven ons heeft overvleugeld? Een waarheid is het, dat koelies te Singapore gemakkelijker en goedkooper te krijgen zijn dan te Sabang, waar men deze werkkrachten moet importeeren, doch door de inrichting der machinerieën, die minder bediening eischen, wordt dit gemis goedgemaakt.

In ieder geval, besluit het blad, heeft Sabang ons een voorbeeld gegeven van vooruitziende politiek, dat tot leering kan strekken.

Het *Soer. Hbl.* bericht dat het bestuur van den Bond van niet gegradueerde Eur. rechterlijke ambtenaren in N. I. plan heeft aan den minister van koloniën een request aan te bieden, w. i. zij zullen pogen deze autoriteit te overtuigen, dat een **verbetering van de positie der griffiers** bij de landraden dringend noodig is.

JAVA en MADOERA.

De resident van **Madoera** seinde 8 April: Na mijn tocht naar Bangkalan en Soemenep door de koortsdistricten Arosbaja, Ketapang, Waroe en Sapoeloe is de ziekte gelukkig iets verminderd.

In Bangkalan beloven ten gevolge van de bandjirs de laat aangeplante sawahs weinig of niets, zoo de regens wegblijven, en zal in dat geval in Juni met voedingsmiddelen moeten worden bijgesprongen. Voor relief-works zal de bevolking dan te veel door ziekte zijn uitgeput; de attentie der ambtenaren wordt hierop gevestigd. De uitgestrektheid van den aanplant en de hoeveelheid van eventueele derving van product wordt nagegaan.

Van 20 tot 31 Maart bedroeg het aantal zieken in het district Arosbaja 25, Sapoeloe 160, Ketapang 51, terwijl het op 31 Maart bedroeg respectievelijk 158, 2438 en 917, en in Waroe 54.

De koortsepidemie in het Tangerangsche heeft aan 't licht gebracht dat blijkens een uitvoerig verslag van het Persbureau, de bevolking jaren achtereen door de landhuurders eenvoudig weg aan haar lot is overgelaten, zonder dat het blijkbaar ooit bij vroegere besturen van Tangerang is opgekomen, zich eens op de hoogte te stellen van dat lot.

Maar ook dat de vroegere assistent-residenten niet eens hebben geweten, wat in hun afdeeling gebeurde. Al vrij wel dus hetzelfde als op Madoera, schrijft het *Soer. Hbl.* Anders echter dan op Madoera is in Bantam het optreden van den geneeskundigen dienst; onmiddellijk werd er krachtig ingegrepen en hulp verschaft.

Dr. *Kiewiet de Jonge* heeft uitgemaakt, dat men daar niet te maken heeft met acute koortsgevallen, maar met malaria, die in de strandkampongs onder de daar heerschende ongunstige omstandigheden een vruchtbaren bodem vond.

Kinine voor den Inlander. Deze koortsepidemiën, zoo schrijft het *Bat. Nbd.* hebben weder de aandacht gevestigd op een vraagstuk, herhaalde malen besproken, maar nog steeds niet tot oplossing gebracht: de verkrijgbaarstelling van kinine voor den inlander. In bijna elke streek van Java en daarbuiten, komen telken jare koortsperioden voor, waarbij de bevolking in meerdere of mindere mate het universeel geneesmiddel, de kinine, maar niet, of slechts op hoogst bezwarende wijze verkrijgen kan. Zoo hebben wij nu weder, met betrekking tot Madoera, gehoord van de verstrekking van kinine in poeder — wat de bevolking niet lustte — en van kininepillen, waarvan nog wel een nieuwe voorraad heelemaal uit Batavia gezonden moest worden. En telkens herhaalt zich het verschijnsel dat de kinine van heinde en verre naar afgelegen dessa's gebracht moet worden als de nood aan den man is, in den regel dus te laat, waar kinine als voorbehoedmiddel wonderen zou hebben kunnen verrichten.

Reeds tal van middelen zijn aangegeven. Wijlen de heer A. van Houttum deed de regeering het middel aan de hand kinine zoo goedkoop mogelijk verkrijgbaar te stellen aan de stations en halten der spoor- en tramwegen en dergelijke plaatsen waar dagelijks een aantal menschen pleegt samen te komen. De regeering had er wel ooren naar; de vraag was maar hoe.

En nu is deze oplossing — de beste — een stap nader gebracht tot de verwezenlijking door uitbreiding der kininefabriek te Bandoeng met een inrichting voor de vervaardiging van kininetabletten.

Wij hebben de tabletten gezien in den vorm zooals ze in den handel gebracht worden. Het zijn kleine, cirkelvormige tabletjes nog geen centimeter in middellijn, ge-

sloten in glazen buisjes, bevattende resp. 5, 10 en 20 stuks. De tabletjes bevatten zuivere kinine, maar aan een der hoofdbezwaren van den inlander tegen het gebruik, de bittere smaak, is tegemoet gekomen: men kan een tabletje gerust eenigen tijd op den tong houden zonder iets van de grondstof te proeven; de machine die de tabletjes perst, doet dit onder zoodanigen druk, dat zich aan de oppervlakte een voor vocht bijna ondoordringbaar glazuur vormt. Aan de oplossing van het tabletje in het lichaam staat dit niet in den weg: terwijl pillen door hun samenstelling in dit opzicht wel eens moeilijkheden geven, lost het tabletje, onvermengd, al spoedig door de werking van het maagzuur geheel op. Uit het oogpunt van medicatie verdient alleen om deze twee redenen het gebruik van tabletjes verre de voorkeur.

De Regeering heeft bij wijze van proef, 35 kilogram kinine laten verwerken tot tabletjes. Waar ieder tabletje evenveel zuivere kinine bevat als drie pillen à 1 grein en een kilogram 15,360 grein bevat, krijgt men dus per kilogram ruim 5000 tabletjes. De kosten van aanmaak en verpakking meegerekend, komt een buisje met vijf tabletten nog goedkoop genoeg om zoo'n buisje, met een beduidende winst, voor 2½ cent van de hand te zetten, dat is goedkooper dan de pillen die voor dezelfde hoeveelheid kinine driemaal zooveel kosten.

En hier heeft men een maatstaf van berekening om te doen zien dat de verkoop van tabletjes, behalve doeltreffend, ook een »voordeelig zaakje" voor het gouvernement kan zijn.

Het voorbeeld der Italiaansche regeering die op groote schaal kinine verkoopt, kan tot voorbeeld strekken. Het eerste jaar gaf de verkoop een zuivere bate van 200,000, het tweede jaar 800,000, het derde 1,600,000 lire. Naarmate de bevolking het nut van kinine leert inzien, gebruikt zij meer daarvan; en er is geen enkele reden waarom het hier anders zou gaan.

Over de grondstof beschikt ons gouvernement, in meer dan voldoende mate. Men kan dus den prijs zoo laag stellen dat concurrentie ten eenenmale uitgesloten is; en dit geeft het voordeel dat men niet aan vaste verkoopplaatsen gebonden is. Want algemeene verspreiding, tegen vaste minimumprijzen, is een eerste vereischte. Het moest zoo zijn — en dat kan — dat de dessaman die behoefte gevoelt aan »obat demem" in de naaste warong een buisje van 5 tabletten voor een gebang kan koopen en niet, zooals nu, soms palen ver moet loopen om bij zijn districtshoofd wat te krijgen. En wanneer die obat blijkt hem goed te doen, zonder dat hij, als nu, van te voren tegen de hem in den vorm van een bitter drankje voorgezette medicijn een leelijk gezicht behoeft te trekken, dan is het pleit gewonnen, dan gaat de verkoop van zelf, dan behoeft het niet meer voor te komen dat de bevolking, bij gebrek aan dit geneesmiddel, aan haar lot wordt overgelaten.

Er is nog een ander voordeel aan deze zaak verbonden Door de kinine algemeen verkrijgbaar te stellen, werkt het gouvernement het verbruik krachtig in de hand; en Java, met zijn 28 millioen inwoners, gebruikt nog zéér weinig. Gaat het met den kinine-verkoop hier als bijv. in Italië, welks gouvernement hier ter markt gaat voor de grondstof en onlangs nog 16,000 kilogram betrok, dan is voor een groot deel der gouvernements productie een flink afzetgebied gevonden, waarbij het gouvernement groote voordeelen bedingt. En het gevolg daarvan zou zijn dat bedoeld deel van de gouvernements productie niet meer als bast ter markt komt, dat er dus een vermindering komt van den uitvoer, wat voor de planters voordeelig zal zijn.

Ziedaar in breede trekken een denkbeeld, aan deskundigen tot nadere uitwerking aanbevolen. Het heeft, gelooven wij, alles vóór, omdat niemand er nadeel van ondervindt en de bevolking integendeel met de uitvoering zeer gebaat zal zijn. En de uitvoering ligt binnen het bereik zelfs van soesah vreezenden!

Ter bevordering van de zeevisscherij is aan de westzijde van het havenkanaal, op de *Pasar Ikan*, een gebouwtje opgetrokken van wit gepleisterde bamboe, dat nog bescheiden de voorloopige inrichting zal zijn van een *ichtyologisch instituut*, een afdeeling van het departement van landbouw. Sedert drie maanden is een jong docter in de zoölogie en botanie, de heer *A. P. van Kampen*, er bezig met het bestudeeren van 't visscherij bedrijf in de Indische wateren in al zijn omvang. Dr. van Kampen — die assistent is geweest van prof. Weber — den bekenden leider der siboga-expeditie — heeft tot taak een biologische studie te maken van de door de Inlandsche visschers gevangen zoutwaterbewoners, de wijze van visschen na te gaan met de gewone treknetten, de hero's en de fuiken, de djirings en de werpnetten, de tijden waar te nemen, dat de visch gevangen wordt, de jaargetijden, welke voor de verschillende vischsoorten de meeste kans geven op goede vangst, de voortteling enz. enz. Kortom het doel van 't instituut is zuiver practisch.

De heer *J. Homan van der Heide* betoont zich in 't *Soer. Hbl.* van 3 April jl. volstrekt oneens met den heer **G. N. Verloop**, en wel naar aanleiding van diens weinig nauwgezet omgaan met *wèl* degelijk controleerbare cijfers, bij het publiceeren van door hem zelf verzamelde gegevens waarop de argumentatie in 't bekende adres betreffende de **zeevisscherij** van Java en Madoera vrijwel uitsluitend steunt, hetgeen de heer H. v. d. H. uitvoerig met voorbeelden toelicht.

Het *Bat. Nbl.* verneemt dat de heer *van Rees*, die 8 April j.l. te Batavia verwacht werd, een uitgewerkt program zou meebrengen voor de verdeeling van Java in 3 gouvernementen en de **reorganisatie der algemeene Secretarie.** Deze zou worden een klein kabinet van den gouverneur-generaal. De overcomplete ambtenaren krijgen dan plaatsen aan de departementen. Een en ander zal bij de begrooting voor 't volgende jaar worden in orde gebracht.

De resident van de Preanger zal vermoedelijk te Batavia het interim waarnemen, in afwachting van de reorganisatie. Te Bandoeng zou de in activiteit herstelde assistent-resident *van Heutsz* komen. De eerste gouverneur van West-Java zou de tegenwoordige resident van Semarang, *Vogel*, zijn.

De nieuwe leger-indeeling is met ingang van 1 Mei vastgesteld als volgt:

1e. De 1ste militaire afdeeling, omvattende de residentiën Bantam en Batavia, benevens het eiland Billiton. met Batavia als standplaats van den afdeelingscommandant;

2e. De 2de militaire afdeeling op Java, omvattende de residentiën Pekalongan, Semarang, Soerakarta, Djokjakarta en Kedoe. — laatstgenoemde met uitzondering van het regentschap Karanganjar der afdeeling Keboemen, — zoomede de afdeeling Ngawi der residentie Madioen, met Magelang als standplaats van den afdeelingscommandant;

3e. de 3de militaire afdeeling op Java, omvattende de residentiën Rembang, Soerabaja, Madoera, Besoëki, Pasoeroean, Kediri en Madioen, (met uitzondering van de afdeeling Ngawi) met Soerabaja als standplaats van den afdeelingscommandant;

4e. de 4de militaire afdeeling op Java, omvattende de residentiën Preanger Regentschappen, Cheribon en Banjoemaas, zoomede het regentschap Karanganjar met Bandoeng als standplaats van den afdeelingscommandant.

In Semarang had den 4en April de plechtige installatie plaats van den nieuwen **gemeenteraad**. De oud-kapitein Loth fungeerde als secretaris. De resident, de heer Priester, president van den Raad en de notaris Hazenberg hielden allen kernachtige toespraken.

Den 9en April had te Soerabaja, onder veel minder belangstelling de opening plaats, de controleur Jasper fungeerde als secretaris.

BUITENBEZITTINGEN.

De laatst aangekomen Engelsche mail bracht het bericht mede, dat het detachement voor **Boeton** is vertrokken, ook resident Brugman is er heen met den stoomer *»de Ruyter«* voor machtsvertoon.

De radja van Boni is van zijn waardigheid vervallen verklaard, terwijl hem Bandoeng als verblijfplaats zal worden aangewezen. Hoewel Lapawawooi het te Bandoeng allicht beter zal hebben dan in zijn »vorstelijke« residentie te Watamponé valt ballingschap toch altijd zwaar te dragen.

Een ander bericht meldt de aanstaande expeditie naar **Bali**, die de volgende maand zou worden uitgezonden.

Aan de *Sumatra Post* werd den 11en April jl. uit Weltevreden reeds geseind, dat bij de regeering wel degelijk het voornemen bestaat, om gewapenderhand tegen Bali op te treden, en dat oorlogsschepen allen invoer en uitvoer zullen afsluiten, om zoodoende den weerspannigen vorst tot rede te brengen. Wanneer men hierin niet slaagt, zou een expeditie onvermijdelijk zijn. De blokkade zal binnenkort worden uitgevoerd.

In dit verband is, zooals bekend, reeds besloten tot het zenden eener expeditie.

De Duitsche mail van gisteren bracht nog het volgende bericht mede betreffende Bali:

De Resident van Bali seinde 13 April 1906, dat de betwiste streek niet meer door Bangliërs bezet is. Aan Karang Asem en Bangli is een uitnoodiging gezonden gemachtigden te zenden tot het houden van een onderzoek.

Bangli heeft daaraan niet voldaan.

De Bangliërs hebben de belangrijke waterleiding van Gianjar beschadigd. Den Radja van Bangli is opheldering verzocht, met den eisch, dat de gevangenen zullen worden vrijgelaten, het vee wordt teruggegeven en de waterleiding hersteld.

In het *Soerabajaasch Handelsblad* van 7 April jl. trof ons het volgende eigenaardige bericht:

Onze nieuwe chef van den staf, de kapitein S. H. Schutstal van Woudenberg, zal overmorgen hier aankomen, om, naar ons wordt medegedeeld, Dinsdag a. s. naar Bali te vertrekken, ten einde daar, naar de jongste troebelen in enkele staatjes de kat eens uit den boom te kijken.

Wij hoorden den generalen staf al weer het verwijt toeslingeren, dat deze, evenals bij de Boni-expeditie, weer veel te laat begonnen zou zijn met het verzamelen van gegevens betreffende enkele staatjes op het eiland, waarmede een gewapend conflict volstrekt niet uitgesloten is.

Dit verwijt is ten eenenmale ongegrond. Niet alleen dat over zeer goede kaarten van het geheele eiland kan worden beschikt, maar bovendien is een groot gedeelte van het land in de laatste jaren reeds doorkruist door stafofficieren waar onder een — wij mogen zijn naam, helaas, niet noemen — die als inlandsch koopman het land doorreisde.

Een eenigszins donker type en een buitengewone kennis van inlandsche talen, maakten het hem mogelijk, ongehinderd overal te komen, even goed aan de hoven der potentaatjes, als in de kampongs der bevolking. Dat deze kloeke officier zijn oogen niet in den zak heeft gehouden en zijn ooren de kost heeft gegeven, zou het door hem van zijn reis opgemaakte rapport kunnen bewijzen. Dat rapport ligt evenwel goed bewaard in het archief van den generalen staf te Batavia.

Wanneer het ook tot een conflict met een of meer staatjes op Bali mocht komen, kan het wel een aardige ontmoeting worden, als een der zich onderwerpende vorstjes in een der officieren van den staf, zijn vroegeren kainofficieren terug ziet.

Alweer een bewijs, hoe tegenwoordig de inlander *elke* gelegenheid aangrijpt, die hem ontwikkeling kan geven, ligt in hetgeen de *Deli Ct.* mededeelt over de bekende **scholen voor koeliekinderen** in Deli, die daar een succes zijn:

»Iedereen heeft er pleizier in zoo vlug die kinderen leeren, zoo pienter ze uit de oogen kijken, zoo handig ze nu na 'n paar maanden rekensommetjes in elkaar zetten, waar voor menig blank vriendje zou blijven staan.

En nu is er ook bijgekomen, wat men met 'n gekleed woord *university-extension* zou kunnen noemen. Op sommige ondernemingen worden aan enkele pieten onder de koelies boeken verstrekt, javaansche en soendaneesche verhalen, die na volbrachten arbeid worden voorgelezen. De gelukkige lezer zet zich neer binnen een kring van gretige toehoorders en toehoorderessen en stil wordt het in den plechtigen avond deunt het eentonig gelees van het lange, lange verhaal waarin allen meeleven.

Ook avondscholen voor volwassenen komen er hier en daar.

Op »Katahoen Penang« kwam een mandoer 'n goeien dag bij den toean besar vertellen dat hij *maloe* (verlegen) was.

Waarom maloe?

Ja kijk als de school voor koeliekinderen bestond, liepen er kleine bengels rond, en ze werden hoe langer hoe talrijker, die lezen konden en rekenen. En hij mandoer, kon niets. De man schaamde zich en vroeg of ook voor hem en zijn gelijken niet iets gedaan kon worden.

Er is nu op »Katahoen Penang« een avondschool, waar 42 volwassenen onderwijs ontvangen, Ook op andere ondernemingen wordt dit voorbeeld reeds gevolgd. Voor iedereen is het niet weggelegd, dat onderwijs te volgen; er zijn er, die niet willen en er zijn er, die niet kunnen. De meest geschikte menschen zoekt men er voor uit: mandoers, aanstaande tandils en de betere elementen, die van zelf opkomen. Wie zich eenmaal verbindt, moet geregeld komen en dat doen ze dan ook, naar het schijnt.«

De onlusten op **Soemba** schijnen van weinig beteekenis te zijn. De troepen ondervonden geen verzet. De rooverbende is door den resident beboet met f 10.000, waarvoor een der hoofden aansprakelijk is gegesteld. Deze heeft echter geantwoord dat hij die som onmogelijk betalen kan.

Bij het departement van Koloniën is ontvangen het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, zich aansluitende bij het telegram waarvan mededeeling werd gedaan in de *Staatscourant* van 2 dezer:

»In **Korintji** is te Nagaroh Keamanten eene bende overvallen, wier aanvoerder sneuvelde. Buitgemaakt werden veel wapens, munitie en een lastbrief van Pangeran Hadji Oemar uit Djambi.«

West-Indische Berichten.

Suriname. Kromo is bezig in de kolonie zijne goede reputatie te grabbelen te gooien. Ja, hij hield van spelen, toonde weinig spaarzin, maar was afgezien van enkelen zijner rasgenooten, die uit den band sprongen, over het geheel als ordelievend bekend, in tegenstelling met de britsch-indische immigranten, die nog al eens 'n enkele maal door ruzie en onderlinge vechtpartijen de rust verstoorden.

De Javanen van plantage Liberté hebben getoond dat er onder de zonen van den gordel van smaragd al evenzeer onhebbelijke elementen aanwezig zijn als onder der rayots van de boorden van Indus en Ganges.

Het *main-dadoe* stond bij de arbeiders dier onderneming in hoog aanzien en op clandestine wijze werden aan dit spel zware offers gebracht, waardoor de menschen hun zuur verdiende penningen in 'n minimum van tijd verdobbelden. Daar moest 'n eind aan komen, en op zekeren avond betrapten twee politie-beambten een heel gezelschap op het spel. Maar nauwelijks had men de politie in de gaten gekregen of de lichten werden uitgedoofd en toen ging 't — van dik hout zaagt men planken — met z'n allen op de politie af. Beide beambten kregen er in het donker eerst geducht van langs en toen spatte de troep uiteen.

Geld en speelgerei werden als corpora delicti in beslag genomen, maar spoedig daagde een heele menigte op om deze zaken op te eischen. De plantage-winkel, waar de politie-beambten zich met nog eenige anderen bevonden werd gebombardeerd met steenen, terwijl gedreigd werd dat allen, die zich in den winkel bevonden, zouden worden vermoord. De beambten gaven aan den eisch toe, maar toen werd weer een losgeld bedongen, waarop evenwel een paar schoten de bende uiteen deden gaan.

Een vrouwelijke bediende van Liberté bracht het bericht van wat daar gaande was in de stad aan, waarop ten 1 ure 's nachts een inspecteur met 10 politie-beambten naar de onderneming werden gezonden. Daar heerschte bij aankomst weder volmaakte rust en toen den volgenden morgen het geheele arbeiderspersoneel aangetreden stond, verklaarden allen eenstemmig, dat ze totaliter van niets af wisten. Er was betoel! betoel! niets gebeurd. Gelukkig waren er menschen, die de belhamels wisten aan te wijzen, zoodat dertien naar de stad werden gezonden, om daar terecht te staan.

Wij hopen, waar wij steeds zullen aandringen — wat voor Suriname overigens minder noodig is dan elders — op een deugdelijk toezicht van het bestuur op goede behandeling van den arbeider, dat dit in deze aangelegenheid ook toone dat het niet met zich spotten laat door den arbeider.

De landbouwcursus, waarvoor door het bestuur de gelegenheid was opengesteld, gaat door voldoende deelname nu toch door, terwijl eerst gevreesd was

zulks niet het geval zou zijn. Vier en twintig toehoorders hebben zich voor het volgen van de lessen van den cursus laten inschrijven. De Suriname klaagt dat het hooge cursus-geld aanleiding is dat de cursus feitelijk niet aan hen ten goede komt, die men speciaal op het oog had. De slechte tijden maken dat de doorsnee-planter op dit oogenblik slecht bezoldigd is. Het blad vraagt of men deze categorie niet tegemoet zou kunnen komen, door den lieden toe te betalen. Er valt, dunkt ons, waar het bestaan te staan het cursusgeld maandelijks in kleine termijnen van den cursus reeds is verzekerd, veel voor dit betoog van het blad te zeggen, mits de toeloop binnen zekere grenzen beperkt blijve.

Die slechte tijden konden op den weldadigheidszin van Suriname's burgerij geen nadeeligen invloed uit oefenen. De commissie ingesteld tot het inzamelen van gelden voor de slachtoffers der russische troebelen kon toch mededeelen tot den 4en April ll. reeds 1672 gld. te hebben ontvangen, een aardig bedrag! —

Nu wordt weer een beroep gedaan op de mildheid der burgerij voor het aanbieden van een huldeblijk bij gelegenheid van het gouden jubileum der zusters Franciscanessen, die den 19en November a.s. den dag herdenken, waarop vijftig jaren geleden de zusters voor het eerst voet aan wal zetten om zich in Suriname aan het onderwijs en de opvoeding der weezen te wijden. De bedoeling is een stoffelijk huldeblijk te geven. Wij vragen ons af of, nu in Suriname zoo luid de klacht is over de slechte tijden, het oogenblik goed gekozen is voor zulk beroep. Of moet die klacht niet zonder voorbehoud worden aanvaard?

Het Onderwijs meent tenminste dat bij meerdere belangstelling van de burgerij in onderwijsaangelegenheden in Suriname plaats is voor eene Vereeniging tot bevordering van het onderwijs, die zich nu de koloniale kas er minder goed voor staat zou kunnen spannen voor het herhalingsonderwijs, en steun van begaafde doch onbemiddelde leerlingen, terwijl zij tevens hare aandacht zou kunnen wijden aan de quaestie eener hoogere burgerschool voor Suriname. Geen kleinigheid voorwaar! Maar 'n blijk dan toch van durf en vertrouwen.

De Koloniale kas! Wanneer men de Suriname maar eens liet begaan, wat zouden er dan 'n duizenden in de kolonie te bezuinigen vallen. Maar, badinage à part, dit blad, dat zich evenals ten vorigen jare met eene volledige analyse van de komende begrooting belastte, gaf in een aantal hoofdartikelen opmerkingen ten beste, die ons outsiders voorkomen wel de moeite waard te zijn om te worden gehoord. Dr. Muller noemde eertijds Suriname uit bestuursoogpunt kort maar krachtig het kind met een waterhoofd. Wanneer we de Suriname kunnen gelooven zouden we niet met één kind maar met verschillende kindertjes met waterhoofdjes te doen hebben. Het blad wijst oa. op het groote expansie vermogen van het nieuwe landbouw-departement, dat telken jare een nieuwen eisch laat hooren. De, onlangs afgetreden fransche minister van koloniën, Clémentel, die overigens in eigen omgeving wist mee te praten van het creëeren van vette baantjes, wees er op dat het bestuur in de koloniën maar al te zeer geneigd was toe te geven aan den drang zijner bureaucratische omgeving, om het personeel uit te breiden.

Hopen wij dat het gouverneur Idenburg gegeven moge zijn, aan het eind van zijn driejarig beleid den misstand der hooge bestuurseischen voor Suriname uit den weg te hebben geruimd. De komende begrooting mag dunkt ons in dit opzicht nog niet als maatstaf dienen. Hierna beter, hopen en vertrouwen wij.

Personalia.

De heer C. A. KRUSEMAN kondigt in de *Javabode* aan, dat hij met het oog op zijn aanstaand vertrek naar Europa, de redactie van dat blad neerlegt, welke nu zal worden gevoerd door den heer H. J. C. HOLDERT.

Verleend: een jaar verlof aan den assistent-resident van Buitenzorg J. EINTHOVEN.

Benoemd: tot tijdelijk ondervoorzitter van den landraad te Medan mr. J. F. KUNST.

Bevorderd: tot overste de majoor der infanterie E. M. UHLENBECK.

Per Koningin-Regentes repatrieert MEVROUW DE GRAAF, geb. KOOMAN, stichtster van het Diaconessenhuis te Batavia, die zich ook op menig ander christelijk liefdadigheidsgebied bizonder verdienstelijk heeft gemaakt.

De heer G. P. ROUFFAER is in de plaats van prof. v. HASSELT, die om gezondheidsredenen ontslag heeft genomen, tot voorzitter der redactie-commissie van het Tijdschrift van het K. N. Aardrijkskundig Genootschap benoemd.

Per ss. Prins Maurits is te Paramaribo gearriveerd de heer W A. BARON VAN ASBECK, Oost-Indisch ambtenaar met verlof, laatstelijk houtvester bij het boschwezen op Java en Madoera, die door den Minister ter beschikking is gesteld van den Gouverneur, om te worden benoemd tot tijdelijk houtvester in de kolonie Suriname.

Een particulier telegram uit Semarang aan het *Soer. Hbl.* van 7 April. «Voor een stampvolle zaal werd gisteravond door het Haarlemsch tooneel de Koopman van Venetië opgevoerd. Het succes van LOUIS BOUWMEESTER als Shylock was ongeëvenaard. De recette bedroeg f 2850.

Van Vreemde Koloniën.

Engelsch-Indië. De handel van Engelsch-Indië is in de laatste vijf jaren, gouvernements aan en uitvoeren niet inbegrepen, met omstreeks 88 crores roepijen of 700 millioen gld. toegenomen, nl. van 207 tot 295 crores. In- en uitvoer deelden nagenoeg gelijk op in deze toename, de eerste vermeerderde van 92 tot 129 crores, de laatste van 115 tot 165 crores. In deze cijfers zijn de geldswaarden begrepen, voor particuliere rekening in- en uitgevoerd, zonder deze bedroegen in het jaar 1904—1905 in- en uitvoer resp. 96 en 157 crores of 768 en 1256 millioen gulden. Deze cijfers geven de zuivere handelstransactiën aan en wijzen op een invoer ter waarde van omstreeks 2.5 en een uitvoer ter waarde van ongeveer 4 gld. per hoofd der bevolking. Voor Nederlandsch-Indië vindt men de volgende cijfers, aan het jongste K. V. ontleend: 4,60 gld. per hoofd der bevolking voor den invoer en 6,70 gld. voor den uitvoer.

Het kan niet in onze bedoeling liggen lang bij dit onderwerp te verwijlen en stippen we dus enkele bijzonderheden uit het verslag betreffende den engelsch indischen handel aan.

Graan is nog het hoofdstapelropduct der kolonie, die voor eene waarde van 41 crraes daarvan uitvoert, voor drie vierden afkomstig uit de irrigatiekolonies in den Pendjab en Sind, waarvan Karachi de uitvoerhaven is, die in de laatste jaren aanmerkelijk is vooruitgegaan. Bevredigend is ook de vermeerdering in den uitvoer van meel, wijzende op uitbreiding der molen-industrie op dit gebied. Oliehoudende zaden maken een ander voornaam uitvoerartikel uit, maar de verschepingen van olie daaruit getrokken blijven stationnair, zoodat daaruit op te maken valt, dat de vervaardiging van olie in de kolonie zelve, zich niet uitbreidt, wat te betreuren valt, wijl het residu voor bemesting dienen kan, waaraan de bodem zooveel behoefte heeft. In dit opzicht wijst de *Times of India* op het merkwaardige feit, dat voor omstreeks 1.5 millioen gld. aan beendermeel werd uitgevoerd. Van thee werd eene hoeveelheid van 6 millioen ponden meer dan het jaar te voren uitgevoerd. De pogingen om zaken te doen in groene thee mislukten, maar er bestond vraag voor thee-afval, waaruit caffeïne wordt bereid. De uitvoeren van jute en katoen als ruwe grondstof namen af, die van daarvan vervaardigde goederen daarentegen toe. Jutegoederen, hoofdzakelijk goenie-zakken, werden voor een waarde van 99 lakhs, omstreeks 8 millioen gld., uitgevoerd.

Onder de mineralen die voor uitvoer in aanmerking komen, nemen mangaanerts, steenkolen en petroleum eene eerste plaats in. Naar bengaalsche steenkolen wordt de vraag in den vreemde steeds minder, terwijl daarentegen voor het mangaanerts hooge prijzen werden behaald, en de petroleum van Birma in de Straits en China gereeden aftrek tegen loonende prijzen vond.

De uitvoeren van teakhout uit Birma nemen geleidelijk af. In het laatste overzicht betreffende de bosschen van Birma vinden we dienaangaande het volgende aangeteekend:

„De luitenant-gouverneur is geneigd te gelooven dat tot nu toe niet voldoende door ambtenaren van het boschwezen de aandacht is gevestigd op de noodzakelijkheid om wegen aan te leggen voor het toegankelijk maken van exploitabele gedeelten, welke nu niet of slechts moeilijk bereikbaar zijn. De uitvoeren van teakhout uit Birma vertoonen in de laatste jaren neiging tot achteruitgang, terwijl de prijzen op de moederlandsche markt geboden in dienzelfden tijd ongekend hoog bleven. Ofschoon het teakhout voor sommige doeleinden onmisbaar is, zullen de huidige hooge prijzen er toe leiden naar andere soorten om te zien. Er zijn aanwijzingen dat Java-teak, hoezeer van inferieure qualiteit in vergelijking met het beste teakhout van Birma, al meer en meer zijn weg vindt op de wereldmarkt. Deze aangelegenheid raakt de welvaart van een der belangrijkste industrieën in de provincie. Onder voorzitterschap van den luitenant-gouverneur werd eene conferentie bijeengeroepen van de vier *Conservators of Forests* ter bespreking van de onderhavige quaestie. Het daarbij opgesteld rapport is nu nog in overweging."

De javasche houthandel zal zeker met de noodige belangstelling de publicatie van dit rapport afwachten.

Wat den invoerhandel van Engelsch-Indië aangaat staat de import van manufacturen en garens bovenaan. De voornaamste importeur van deze artikelen en ijzerwaren is het moederland dat in twee derden van den geheelen algemeenen invoer voorziet.

Omtrent den suiker-invoer, die voor het jaar 1904-1905 ongeveer 347.000 centerweights bedroeg, teekende de *Times of India* aan, dat Java nu de grootste importeur van suiker is en zelfs Oostenrijk en Mauritius de loef afsteekt, niettegenstaande eerstgenoemd land tengevolge van de brusselsche conventie veel van het verloren terrein heroverd heeft.

Overigens zal het nog onzen sigarenfabrikanten aangenaam zijn te vernemen, dat de hollandsche Havannahs in deze kolonie al meer en meer in trek komen en de Manilla's verdringen.

Katoen in de engelsche koloniën. De engelsche onderminister van koloniën, Churchill, deelde onlangs in antwoord op een vraag van den afgevaardigde Shackleton in het Lagerhuis het volgende mede betreffende de vorderingen van de katoen cultuur in de engelsche koloniën, met uitzondering van Engelsch Indië:

In 1891 bedroeg de invoer van katoen uit de koloniën in Engeland 527 balen ter waarde van 4742 ponden sterling. In 1904 was de hoeveelheid katoen van daar ingevoerd 9438 balen ter waarde van 52026 ponden sterling, terwijl de uitvoer van katoen naar andere landen uit de koloniën, in 1902 2093 balen, ter waarde van 11.467 ponden sterling, bedragende, in 1904 tot 12037 balen ter waarde van 61.475 ponden sterling was gestegen.

De British Cotton Growing Association, die haren werkkring ook over Engelsch Indië uitstrekt, kon voor de terreinen, waarop onder hare auspiciën katoen werd verbouwd, in 1903 wijzen op een geschatte productie van 1900 balen ter waarde van 29000 ponden sterling, terwijl voor 1906 de productie van zulke terreinen op 20000 balen ter waarde van 330000 ponden sterling wordt begroot.

Langzaam maar zeker, schijnt de katoencultuur dus voort te schrijden in de landen, waar zij door de Engelschen werd ter hand genomen, om aan het amerikaansche monopolie een einde te maken.

Dat hier en daar wel eens teleurstellingen worden ondervonden en de cultuur op niets blijkt uit te loopen, spreekt van zelf, waar voor eene cultuur in het groot, zoo verschillende factoren hun invloed doen gelden. Merkwaardig is het in overeenstemming eenigszins met de te Buitenzorg vóórheerschende meening, de wetenschap in de Straits nog verder gaande zelfs zich tegen proefnemingen op dit gebied in die streken verzet.

Na er op te hebben gewezen, dat reeds in 1837 bij Singapore proeven genomen werden met de katoencultuur, die aanvankelijk goed slaagden, maar dan moesten worden opgegeven, schreef de heer Ridley van de Botanic Gardens te Singapore aan de *Straits Times*, dat het aanvankelijk succes van deze en latere proeven te danken was aan het feit, dat zij genomen werden op nieuwe ontginningen, waar de aanplant nog geen last had van de vele vijanden, die de cultuur belagen maar deze al spoedig wisten uit te vinden. Ook de onregelmatige zware regenval op het schiereiland is weinig geschikt voor de cultuur van deze plant, die voor het rijpen van de vrucht een tijd van lange droogte op geregelde tijden behoeft, welke het schiereiland Malakka al evenmin schijnt te bieden als zulks te Buitenzorg het geval is.

Een genezen leproos. Den 21en Juli van het vorige jaar werd Nairanan, een inboorling van Cochin, opgenomen in het leprozen-asyl te Poeloe Jerajak (Penang). Hij is nu, schrijft de *Straits Echo*, volkomen genezen van zijn kwaal en de autoriteiten zullen hem naar zijn geboorteland terug sturen. Dit is het eerste geval van genezing in de geschiedenis van genoemd asyl.

Dit korte berichtje, aan de *Straits Times* ontleend, verdient onzes inziens dat er eenige aandacht aan wordt geschonken. Zoo zoetjes aan kan het niet uitblijven dat men die genezings-verhalen gaat wantrouwen, maar — men kan nooit weten.

Spoorwegen in Centraal-Azië. Wie denken mocht dat Rusland door het ongelukkig verloop van den mantsjoerijschen veldtocht van verdere expansieplannen zou worden teruggehouden, in Engelsch-Indië is men allerminst die meening toegedaan. Lord Minto, de opvolger van lord Curzon als onderkoning, geeft nog onlangs bij de discussie over de engelsch-indische begrooting er op gewezen, dat men verkeerd zou doen de waakzaamheid op de noord-oostelijke grenzen uit het oog te verliezen en aan het leger minder zorg te besteden. Nauwgezet worden dan ook Ruslands gangen in Centraal-Azië gadegeslagen en het feit dat de russische beer in Oost-Azië schaak mat gezet en lam geslagen in dien tijd kalmpjes voortging met den aanleg van de Orenburg—Tasjkend-lijn, die het militaire centrum van Turkestan met Europeesch Rusland verbindt, heeft niet nagelaten in Engelsch Indië zorg te wekken. Rusland kan nu langs twee verschillende wegen over den Kaukasus en de Kaspische zee en rechtstreeks over Orenburg zijn troepen en voorraden in den Kaukasus werpen. De engelsch-indische *Pioneer* weet nu meê te deelen, dat gelden zijn toegestaan voor de opname van een lijn van Tasjkent naar Tomsk, waardoor verbinding zou worden verkregen met de siberische garnizoenen. Intusschen weet men verder dat sedert twee jaren aan den spoorweg wordt gewerkt, die Tasjkend met den Oxus moet verbinden, over welke lijn een diep geheim hangt, maar waarvan men elk oogenblik verwacht te vernemen, dat zij zal zijn gereedgekomen om aan Rusland de beheersching der overgangen van die rivier te verzekeren.

Zal het constitutionneele Rusland, gesteld dat dit tot ontwikkeling komt, het werk hier in Centraal-Azië weer opvatten, waar de autocratie in 1885 haren arbeid staakte? In Engelsch-Indië twijfelt men wellicht aan de abdicatie der autocratie, maar meent men in elk geval zich op alle gebeurlijkheden te moeten voorbereiden.

Het opstootje in Tunis. De *Dépêche Coloniale* gaf een eenigszins uitgewerkt verslag van de ongeregeldheden, die zich in Tunis hebben voorgedaan door de prediking van een marabout. Deze, si Amor ben Othman, uit Algiers afkomstig, trok de vlakte van Fouçannah, ten Westen van Kasrijn door, overal verkondigend dat het uur der bevrijding was gekomen en aalmoezen inzamelend. Hij gelastten de fanatieken, die hem volgden, om met geweld de ongeloovigen van Kasrijn te bekeeren. Den 26en April ll. werd hij op vijf kilometers van genoemde plaats gesignaleerd. Dienzelfden dag werd de onderneming van een kolonist, Salles, in de buurt afgeloopen en werden diens onders vermoord gedurende zijne afwezigheid. Van daar trok de bende op naar Kasrijn, waar zij een post van de remonte, uit vier cavaleristen bestaande, overvielen. Drie wisten te ontkomen, maar de vierde werd gevat en gesommeerd zich tot den islam te bekeeren. De cavalarist Tournier stemde toe om zijn leven te redden, en onderging onmiddellijk de verplichte besnijdenis.

Van daar richtte de bende zich naar het huis van den kolonist Bernard, een man, die zich in de twintig jaren van zijn verblijf er aardig boven op gewerkt heeft. Nagenoeg zonder middelen in het land gekomen, woonde hij drie jaren lang met zijn zuster in een romeinsche graftombe of columbarium. Door noesten arbeid heeft hij thans in de nabijheid op den heuvel van Kasryn, te midden der ruïnes eener romeinsche stad een groot huis kunnen laten bouwen, dat hij met zijne zuster bewoont. Beiden zijn echter zóó gezien onder de inlandsche bevolking, dat de bende het niet waagde hen te mishandelen. Alleen werden zij gebonden, waarschijnlijk om als gijzelaars te worden meêgevoerd. Maar het plunderen kon men ook hier niet laten.

Dit succes deed den aanhang van den marabout die er eerst met omstreeks 20 man op uitgetrokken was, weldra tot eenige honderden aangroeien, en met zijn legertje van 500 man besloot de man een aanval op Thala te ondernemen.

Hier was men evenwel op zijne komst voorbereid: 23 Europeanen ter plaatse, versterkt door 40 goedgewapende mannen, onder den directeur der phosphaatmijnen van Kalaa-Djerda, Laborde tot ontzet opgerukt, wachtten den aanval af. Hun vuur- en enkele dynamiet-patronen, door den heer Laborde meegebracht en onder de aanvallers geworpen, brachten hieronder een paniek teweeg, zoodat zij met achterlating van vier-en-twintig dooden en gewonden in alle richtingen de wijk namen. De marabout zelf werd gevangen genomen.

Opmerkelijk was nu de medewerking der inlandsche bevolking, om de oproerlingen te vervolgen, zoodat binnen korten tijd de rust in de geheele streek was hersteld.

De gevangenen ondervraagd naar de reden van het oproer, gaven allen te kennen dat zij uitsluitend door de fanatieke predikingen van den marabout daartoe waren gekomen.

INGEZONDEN

Aan de Redactie-Commissie v. h. Koloniaal Weekblad.

Geachte Commissie.

Met veel instemming las ik indertijd, betreffende de zaak Paasche, uwe woorden over het werken van sommige dagbladcorrespondenten. Misschien stelt u, in verband met dat stukje, belang in het volgende:

U ontvangt hierbij 'n nummer van de *Hamburger Nachrichten* met 'n berichtje van mij over de koortsepidemie op Madoera. Dit was voor mij, als Hollander, 'n zeer pijnlijk geval. U zult begrijpen, dat ik over 'n ramp, die het drie-dubbele aan slachtoffers eischte van Courières, Vesuvius en San Francisco samen, niet zwijgen kon. Integendeel, hadde ik m'n ingeving gevolgd, dan zou ik over deze ontzettende gebeurtenissen 'n vlammend artikel geschreven hebben. Als ik bedenk, op welk een wijze daarginds weer met 't leven van duizenden is omgesprongen, dan trilt nòg alles in me, dan zou ik nòg willen uitbarsten, en om recht vragen, tegenover de godvergeten personen, die daaraan schuldig zijn. Ik vind bijna geen woorden . . .

Zooals U uit de bijgaande krant ziet, is daarvan in m'n stukje niets te bespeuren. Ik heb met bovenmatige inspanning elk scherp woord vermeden, om m'n landgenooten geen reden tot ergernis te geven. We staan er zoover af, misschien zijn de berichten onjuist. . . . Misschien ook is er veel, dat de betrokken ambtenaren kan ontlasten.

Tot m'n groote verwondering vind ik over deze ongelooflijke quaestie in de Nederl. Pers niet het kleinste woordje van verontwaardiging. ('n Zekere heer *Blanda* in *»De Controleur«* maakt wel wat drukte, maar *»De Controleur«* hoort, meen ik, niet tot de »fatsoenlijke« bladen) alleen *De Telegraaf* gaf iets — 'n bijtende satire, den heer Bossevain vragend: of het zoo gauw genoeg gaat, met den beschavingsarbeid? Tevens maakt het blad de opmerking, dat de Nederl. pers wel woorden zou vinden, als het geval in Rusland of in de Engelsche Koloniën ware geschied. Dit is toch zeker niet waar? Men zal geen plaats genoeg hebben! Eigenaardig is het anders wel, dat de heer *Puttkamer*, die eenige negers slecht moet hebben behandeld, nog altijd in dezelfde bladen besproken wordt. De *Nieuwe Courant* had 'n week geleden weer eens 'n lang artikel hierover.

Ook gij hebt eenigen tijd geleden wegens dit geval zeer besliste woorden over den toestand van het Duitsche koloniaal bestuur gesproken. Dit geeft mij den moed, me tot U te wenden. Zoo deskundig oordeelend over Duitsche toestanden, zult gij natuurlijk oneindig beter van de Nederlandsche op de hoogte zijn. Ik verzoek U dus vriendelijk, mij de stof te willen verschaffen, om de betrokken ambtenaren op Madoera in m'n kranten te verdedigen. Ik heb, met veel vragen, nergens eenige hulp kunnen vinden, maar hoop bij U te zullen slagen. Mijn streven, juiste en eerlijke berichten, zonder spot of hoon, omtrent Nederlandsche zaken te geven, moet immers, gelet op Uw woorden van toen, Uwe volle instemming vinden.

Ontvangt, geachte Commissie, bij voorbaat mijn dank, en mijn zeer beleefde groeten.

Uw bestendig lezer,

L. GRAPPERHAUS.

Hoe gaarne zouden wij den heer G. de gewenschte stof verschaffen! Doch ook wij zijn daartoe thans niet in staat, wijl ons nog geen nadere berichten omtrent den waren stand van zaken bereikt hebben. Wij vertrouwen echter, dat de resident van Madoera niet zal dralen, het volle licht op den toestand te doen vallen, evengoed als hij alles in 't werk stelde, om de ellende zooveel mogelijk te stuiten en te lenigen. Wij konden nu niets anders doen, dan door het overnemen der op zich zelve reeds boekdeelensprekende berichten, tot daadwerkelijke belangstelling en hulpvaardigheid opwekken, waartoe de Vereeniging het voorbeeld gaf, door de opbrengst der laatste tentoonstelling ten bate der arme slachtoffers naar Indië te zenden.

Red.-Commissie.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Mei 1906.

Moeten wij een voorbeeld nemen aan het Inlandsch onderwijs in Britsch-Indië, door J. Habbema. — Het Landelijk Stelsel in het Bantensche rijk, door R. A. Kern. — De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de XVIIde eeuw. VI. De Westkust van 1683—1700. De Engelschen aan het werk, door N. Mac Leod. — Het grondbezit in Britsch-Indië. — Varia: Een Japansch Blijspel. — De afschaffing der literaire examens in China. — Voorstellen der welvaartcommissie, in zake veeteelt, visscherij, en pluimveeteelt. — Maandelijksche Revue van Brochures, enz., door J. E. de M. — Koloniale Literatuur: Reisen in Celebes, von G. und Fr. Sarasin. — Neerlandsch Taal in 't Verre Oosten, door F. P. H. Prick van Wely. — Wetenschap en industrie: De Fransche Kolonie Dahomey en de spoorweg aldaar. — Wegen ter Sumatra's Oostkust. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel Overzicht.

Vragen van den Dag. Mei 1906.

Javaansche heerlijkheden en de terugkoop van particuliere landerijen op Java.

Indisch Genootschap. Vergadering van 27 Maart 1906.

De godsdienst op Java in zijne oeconomische en politieke beteekenis (voordracht, met bespreking, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis.

Weekblad voor Indië. 1906 n°. 48.

Goedkoope voedingsmiddelen en duur geld, door M. van Geuns (met foto). — Een goed voorbeeld (de bestrijding van malaria), door Dr. J. Groneman. — Een gouden jubileum (van A. F. van Suchtelen), door G. (met foto). — De ketelontploffing te Batavia (met foto's). — Indische Indrukken, VII, door Carlo. — De Regentsdochter. Roman van Victor Ido (vervolg).

De Indische Mercuur. 8 Mei 1906.

Het behoud van kiemvermogen bij Liberiazaden. — Humus als een factor van vruchtbaarheid van den bouwbodem (vervolg), door Jhr. Mr. C. J. E. van Haeften. — De geschiedenis van de »Standard Oil Company" (slot). — Eenige ervaringen, opgedaan bij 't planten van stumps van Hevea Brasiliensis. — Zwavelexploitatie in Nederlandsch-Indië. — Staatsexploitatie der Houtvesterijen, door H. W. A. van den Wall Bake. — Malangsche Landbouwvereeniging. — Zijdecultuur op Java. — De hooge Tinprijzen. — Technische beschouwingen over de invoering van nachttreinen op de spoorwegen op Java. — Aardnoten (Katjang Tanah) (vervolg).

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging Mei 1906.

Duma-Galéla (eiland Halmaheira), bericht van Zendeling Baarda. — Nieuw Guinea. Mansinam, door J. L. van Hasselt. — Goede tijding van Roon, door Zendeling van Balen. Enz.

Neerlandia. Orgaan van het Nederlandsch Verbond. April 1906.

Storm [naar aanleiding van »Het verval van Curaçao], door Redactie. — Ned.-Antillen: Het beschavingswerk op Curaçao. II, door P. E. Euwens. — Verslag over de werkzaamheden van Groep »Nederlandsche Antillen« in 1905.